

Løyland Omholt, Elisabeth

Book

Formue blant lavinntektsgrupper

Provided in Cooperation with:

Statistics Norway, Oslo

Reference: Løyland Omholt, Elisabeth (2020). Formue blant lavinntektsgrupper. Oslo : Kongsvinger : Statistisk sentralbyrå.

https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/_attachment/438961?_ts=176091c8df8.

This Version is available at:

<http://hdl.handle.net/11159/4919>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics
Düsternbrooker Weg 120
24105 Kiel (Germany)
E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)
<https://www.zbw.eu/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte. Alle auf diesem Vorblatt angegebenen Informationen einschließlich der Rechteinformationen (z.B. Nennung einer Creative Commons Lizenz) wurden automatisch generiert und müssen durch Nutzer:innen vor einer Nachnutzung sorgfältig überprüft werden. Die Lizenzangaben stammen aus Publikationsmetadaten und können Fehler oder Ungenauigkeiten enthalten.

<https://savearchive.zbw.eu/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence. All information provided on this publication cover sheet, including copyright details (e.g. indication of a Creative Commons license), was automatically generated and must be carefully reviewed by users prior to reuse. The license information is derived from publication metadata and may contain errors or inaccuracies.

Formue blant lavinntektsgrupper

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2020 / 46

Elisabeth Løyland Omholt

Elisabeth Løyland Omholt

Formue blant lavinntektsgrupper

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 1. desember 2020

ISBN 978-82-587-1232-6 (trykt)
ISBN 978-82-587-1233-3 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser og er derfor ukjent.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Det finnes mye statistikk og analyse om inntekt og levekår blant lavinntekts-husholdninger i Norge. Men det er nærliggende å også se på formue når vi analyserer husholdningenes økonomiske situasjon. Denne rapporten analyserer formuessituasjonen blant lavinntekts-husholdninger i Norge i 2018. Rapporten er en del av Statistisk sentralbyrås (SSB) arbeid med sosial rapportering, og kan ses på som et supplement til rapporten Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019 (2019/33) som ble utgitt i 2019.

Arbeidet med rapporten er finansiert av Arbeids- og sosialdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 20. november 2020

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

De fleste lavinntektshusholdninger har relativt lite i formue. De eier sjeldnere egen bolig enn husholdninger uten lavinntekt, og det er svært få lavinntekts-husholdninger som eier aksjer eller andre verdipapirer. Lavinntektshusholdninger flest har også lite i gjeld. Noen har derimot stor gjeld i forhold til samlet inntekt, og det er en større andel av lavinntektshusholdningene som har stor gjeldsgrad enn blant husholdninger ellers. Særlig gjelder dette blant aleneboende mellom 35 og 49 år.

Selv om lavinntektshushold ofte har lite i formue, er formuesforskjellene innad i lavinntektsgruppen likevel store. Dette kommer av at det er noen lavinntekts-husholdninger som har svært store formuer, selv om de har lite i inntekt. Siden mange av disse betaler mye i formuesskatt, får de lav inntekt og havner dermed i lavinntektsgruppen. Det er også noen husholdninger i lavinntektsgruppen som har lavinntekt i et år på grunn av store underskudd i næring eller store negative kapitalinntekter, men som ellers har relativt store formuer.

I alt hadde 14,2 prosent av alle privathusholdninger lavinntekt i 2018. Legger vi på en betingelse om at husholdningen også skal ha lav beregnet nettoformue, var andelen husholdninger i 2018 med både lavinntekt og lav formue 8 prosent. Det er spesielt mange som både har lavinntekt og lite formue blant husholdninger som mottar sosialhjelp, husholdninger der hovedinntektstaker er langtids arbeidsledig eller har nedsatt arbeidsevne og blant husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn. Videre er det relativt store andeler med både lav inntekt og lav formue blant husholdninger som består av unge aleneboende, enslige minstepensjonister eller enslige forsørgere med barn.

I 2019 laget Statistisk sentralbyrå et nytt datagrunnlag for beregnet pensjonsformue blant norske privathusholdninger. I denne rapporten analyses for første gang fordelingen av pensjonsformue i lavinntektsgruppen, basert på opptjente rettigheter i 2017. Analysen viser at personer som tilhører lavinntektshusholdninger har mindre i opptjente pensjonsrettigheter enn andre, og forskjellene er særlig store blant de eldre aldersgruppene. Det er likevel mindre relative forskjeller i pensjonsformue enn i beregnet nettoformue mellom dem uten og dem med lavinntekt. Sånn sett bidrar pensjonsformue til å utjevne formuesforskjellene blant husholdningene. I rene kronebeløp bidrar likevel pensjonsformue til at det blir større forskjell mellom dem uten og dem med lavinntekt.

Aleneboende uføre som mottar minsteytelse for uføretrygd er en gruppe som i stor grad har lavinntekt og lav formue, og som har relativt lite i opptjent pensjonsformue. Denne gruppen utpeker seg dermed som en sårbar økonomisk gruppe.

Abstract

The level of wealth among Norwegian low-income households is generally low. Compared to non-low-income households, they are less often house-owners and owners of shares and other financial assets. In general, most low-income households do not have much debt. Some households are, however, registered with a big amount of debt compared to their size of total household income. The share of highly indebted households is therefore bigger among low-income households than among other households.

Even though the amount of wealth is generally low among low-income households, the wealth distribution within this group is relatively skewed. This is because most low-income households have very little wealth, whereas a few have a substantial wealth. Some of these wealthy low-income households have relatively modest incomes but are classified as low-income households because their “after-tax” income is reduced after paying property taxes. Some low-income households are also self-employed households with huge deficits or negative property incomes due to losses that reduces their after-tax income. However, their level of wealth is relatively high.

In 2018, the share of private households (except student households) with low income in Norway was 14.2 per cent. If we add a condition of also having a low level of wealth, being so called «asset poor», the share of both income and asset poor households was 8 per cent in 2018. The share of both income and asset poor are especially big among households receiving social security benefits, households where the main income earner is long-term unemployed or is registered with reduced ability to work, and among households with a refugee background. The share of low-income and asset poor households is also relatively big among young people who are living alone, single parents and single persons receiving the minimum level of old-age pension or disability benefits.

Looking at the estimated current value of pension wealth, we find that this is lower among persons living in low-income households than in other households, especially among the older age-groups. However, pension wealth is relatively more equally distributed among households than estimated net wealth (financial and non-financial wealth, minus debt). In absolute numbers, however, pension wealth increases the difference in wealth between low-income households and other households.

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag.....	4
Abstract.....	5
1. Innledning.....	7
2. Datagrunnlag og definisjoner	8
3. Formue blant norske privathusholdninger.....	13
4. Økende formuesulikhet.....	15
5. Lavinntekt og formue	17
6. Formue for ulike lavinntektsgrupper	26
7. Pensjonsformue blant lavinntektshusholdninger.....	34
Referanser.....	40
Vedlegg A: Tabeller	41
Figurregister	44
Tabellregister.....	45

1. Innledning

I denne rapporten analyserer vi formuessituasjonen blant lavinntektsusholdninger i Norge. Datagrunnlaget er inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, 2018 og pensjonsformue, 2017.

For å best mulig måle personers økonomiske velferd, er det vanlig å måle inntekts- og formuesnivået til husholdningene personer tilhører. Dette er fordi en regner med at alle personer i en husholdning har omtrent samme økonomiske levestandard. En person med lav inntekt eller lite i formue, kan jo tilhøre en husholdning med andre personer som har høy inntekt og formue, og dermed ha høy økonomisk levestandard likevel. Å måle formue per person er heller ikke alltid like rett frem, siden disse opplysningene bygger på det som er rapportert i skattemeldingen, der personer i parhusholdninger fritt kan fordele formuen mellom seg av skattemessige årsaker.

Det er flere tidligere arbeider som ser på den økonomiske situasjonen blant ulike lavinntektsusholdninger, se f.eks. (Omholt (red.), 2019), der blant annet rente- og gjeldsbelastning blir analysert. Denne rapporten supplerer disse arbeidene ved å se nærmere på størrelsen på formuen blant ulike lavinntektsusholdninger og hvilke typer formue de eier, samt hvilke typer lavinntektsusholdninger som har relativt store formuer. Nytt i denne rapporten er også at vi tar det med den beregnede verdien av husholdningenes opptjente pensjonsrettigheter.

I starten av rapporten ser vi litt på den generelle formuessituasjonen og -fordelingen blant husholdningene i Norge. Deretter ser vi nærmere på formuesfordelingen blant lavinntektsusholdninger etter ulike mål på formue, der vi sammenligner formue både innad i lavinntektsgruppen og mellom husholdninger med og uten lavinntekt. Vi ser videre på hvor stor andel husholdninger som kan regnes som «*formuesfattige*».

Videre i rapporten analyseres formuessituasjonen blant ulike lavinntektsgrupper nærmere, både med vekt på formuesnivå, type formue og hvor store andeler som kan regnes som både «*inntekts- og formuesfattige*».

Til sist i rapporten analyserer vi hvordan formuesfordelingen blant norske husholdninger påvirkes når vi legger til verdien av opptjente pensjonsformuer, og om dette ser ut til å forsterke eller minske formuesulikhetene mellom husholdninger med og uten lavinntekt.

Datagrunnlag og definisjoner beskrives nærmere i kapittel 2.

2. Datagrunnlag og definisjoner

Datagrunnlag

Datagrunnlaget i denne rapporten er Statistisk sentralbyrås (SSB) innteks- og formuesstatistikk for husholdninger. Dette er en heldekkende statistikk som omfatter alle personer i privathusholdninger som bor i landet ved utgangen av året. Innteks- og formuesopplysninger påkobles fra ulike administrative registre, som for eksempel Skattedirektoratet, NAV, Husbanken og Lånekassen. Husholdnings-sammensetning er avledet ved hjelp av ulike kilder som blant annet Det sentrale folkeregister (DSF), Lånekassen, Postens adresseregister og opplysninger fra skattemeldingen. Mer informasjon om statistikkgrunnlaget kan finnes under «Om statistikken» på SSBs sider for [innteks- og formuesstatistikk](#)¹.

Populasjon

Populasjonen omfatter privathusholdninger i Norge ved utgangen av 2018. Husholdninger der hovedinntektstaker er student, utelates vanligvis i statistikken, men inkluderes i noen lavinntektsgrupper.

Definisjoner

Sammenligne inntektsnivå mellom ulike husholdningstyper

En husholdnings **inntekt etter skatt** består av summen av husholdnings-medlemmenes yrkesinntekter, kapitalinntekter, skattepliktige og skattefrie overføringer i løpet av kalenderåret, fratrullet fastsatt skatt og andre negative overføringer. For å kunne sammenligne inntektsnivået etter skatt mellom forskjellige husholdninger (som en tilnærming til å sammenligne levestandard), er det vanlig at man i tillegg til husholdningsinntekten også tar hensyn til antall personer i husholdningen. Dette gjøres ved å dividere husholdningsinntekten på antall forbruksvekter eller forbruksenheter i husholdningen. Antall forbruksenheter beregnes ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer. Forbruksenhetene gjør at man både tar hensyn til at husholdninger med mange personer trenger høyere inntekt enn husholdninger med få personer for å ha tilsvarende levestandard, og at husholdninger med mange personer vil ha stordriftsfordeler når det gjelder flere goder (f.eks. TV, vaskemaskin, avis, bredbåndstilknytning, elektrisitet utgifter etc.).

Inntekt etter skatt per forbruksenhet etter EU-skalaen

Det eksisterer flere typer ekvivalensskalaer som brukes i ulike sammenhenger. I innteks- og formuesstatistikken benyttes i hovedsak den såkalte EU-skalaen. Forbruksenheter beregnet etter EU-skalaen tilordner første voksne i husholdningen vekt=1, deretter de neste voksne vekt=0,5 og barn under 17 år vekt=0,3. Ifølge denne ekvivalensskalaen må da en husholdning på to voksne og to barn ha en husholdningsinntekt som er 2,1 ganger så høy som en enslig for å ha samme økonomiske velferd.

Lavinntektsgrense

Lavinntektsgrensene beregnes som en gitt andel av median inntekt etter skatt per forbruksenhet i hele befolkningen. Her er det gjort ved å bruke EUs metode for å beregne inntekt etter skatt per forbruksenhet, og sette lavinntektsgrensen ved 60 prosent av medianinntekten.

Person med lavinntekt

Her definert som personer som tilhører en husholdning som har en årlig inntekt etter skatt per forbruksenhet, etter EU-metoden, under lavinntektsgrensen.

¹ Se <https://www.ssb.no/ifhus> - Om statistikken - Produksjon

Husholdning med lavinntekt

Blir her regnet som en husholdning som har en inntekt etter skatt per forbruksenhet under 60 prosent av det beløpet som er median inntekt etter skatt per forbruksenhet i hele befolkningen, målt etter EU-metoden.

Om formue

I SSBs inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, avledes de ulike formueskomponentene fra det som er registrert på skattemeldingen. Ulike formues- og gjeldsobjekter blir verdsatt til beregnet markedsverdi så langt det er mulig, og tar dermed utgangspunkt i verdier før eventuelle verdsettingsrabatter. Beregnet markedsverdi av primær- og sekundærbolig er basert på en oppjustering av beregnet skatteverdi for boliger² registrert i skattemeldingen. Bruttofinanskapital omfatter bankinnskudd og den beregnede markedsverdien av aksjer og annen finansformue.

Det er likevel grunn til å tro at noen formuesobjekter er verdsatt for lavt i statistikken. Dette gjelder for eksempel verdien på unoterte aksjer (særlig de som er relatert til fast eiendom), hytter og fritidseiendommer, løsøre og innbo og dyre formuesobjekter som kunst og smykker. SSB har heller ikke fullstendig oversikt over formue som eies i utlandet av bosatte i Norge.

Ved å legge sammen beregnet bruttofinanskapital og beregnet realkapital, og så trekke fra markedsverdien av gjeld, finner vi husholdningenes beregnede nettoformue. Dette inkluderer ikke beregninger av oppsparte pensjonsrettigheter, som utgjør en betydelig sum blant norske husholdninger.

Se under for nærmere omtale av de ulike formueskomponentene³:

Beregnet realkapital

Beregnet verdi av eiendom, anlegg, eiendeler mv. For primær- og sekundærboliger, næringseiendom, skog og gårdsbruk gjelder beregnet markedsverdi. For annen fast eiendom, driftsløsøre og andre eiendeler i næring samt innbo og løsøre gjelder skattemessig formuesverdi.

Primærbolig

Er den bolig hvor eier har folkeregistrert adresse ved årets utgang. Verdsetting er beregnet markedsverdi. Man kan kun eie én primærbolig. I inntekts- og formuesstatistikken regnes ikke våningshus på gårdsbruk som primærbolig.

Sekundærbolig

Bolig man eier som ikke er primærbolig. Dette gjelder blant annet pendlerbolig, utleiebolig og helårsbolig brukt som fritidsbolig. Verdsetting er beregnet markedsverdi. Hytter og fritidsboliger regnes ikke som sekundærbolig.

Beregnet bruttofinanskapital

Omfatter bankinnskudd, andeler i aksje-, obligasjons- og pengemarkedsfond, aksjer, formue i aksjesparekonto, obligasjoner og andre verdipapirer. Verdsattes til verdien før eventuelle skattemessige verdsettingsrabatter.

Beregnet bruttoformue

Summen av beregnet realkapital og beregnet bruttofinanskapital.

² <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/artikler-og-publikasjoner/modell-for-beregning-av-boligformue--415134>

³ For mer informasjon om beregningene av de ulike formuespostene, se <https://www.ssb.no/ifhus>, Om statistikken, under fanen Definisjoner.

Gjeld

Omfatter gjeld til fordringshavere samt andel av boligselskapets gjeld for eiere i borettslag.

Beregnet nettoformue

Beregnet bruttoformue fratrasket gjeld.

Pensjonsformue

Statistisk sentralbyrå har beregnet verdien av personers *hittil opptjente pensjonsrettigheter*. Det vil si nåverdien av fremtidige pensjonsytelser, basert på hittil opptjente rettigheter. Dette er gjort ved å samle inn data om opptjening i offentlige og private pensjonskasser, samt data om individuell pensjonssparing. Ved bruk av SSBs mikrosimuleringsmodell MOSART, som bruker informasjon om personers alder, bosted, arbeidshistorikk mv., kan SSB beregne verdien av opptjente rettigheter til alderspensjon fra folketrygden og offentlige tjenstepensjoner. Deretter kan beregninger av opptjente rettigheter i private tjenstepensjoner og individuelle pensjonsspareordninger legges til for å få en samlet beregnet pensjonsformue.

Beregningene er svært følsomme for valg av diskonteringsrente, som i stor grad påvirker nivået på pensjonsformuen. Vi har valgt en real diskonteringsrente (avviket mellom nominell rente og nominell prisvekst) på 1 prosent. For en nærmere forklaring av hvordan pensjonsformue beregnes i SSB, se (Smogeli & Halvorsen, 2019).

Ettersom pensjonsformue er beregnet som verdien av hittil opptjente rettigheter, er det ikke noe sikkert anslag på hva som folk faktisk får utbetalt i pensjon når de senere når pensjonsalder. Dette er fordi personers helsetilstand, arbeidsforhold eller andre faktorer kan endre seg, og påvirke størrelsen på pensjonsformuen og hvilke ordninger en er tilknyttet. Ulike samordningsregler kan også spille inn på den endelige fastsettelsen av en persons utbetale pensjon. Fordelen med å se på verdien av hittil opptjente rettigheter, er at de er mer sammenlignbare på tvers av personer og husholdninger på nåværende tidspunkt og i noe mindre grad basert på antakelser om fremtidige hendelser.

I denne rapporten brukes tall for opptjent pensjonsformue per 31.12.2017, som var de nyeste tilgjengelige dataene på tidspunktet rapporten ble skrevet.

Lavinntektsgrupper

I denne rapporten har vi delt husholdninger inn i følgende ulike lavinntektsgrupper, der vi bruker kjennemerker ved hovedinntektstaker i husholdningen for å klassifisere husholdningene i ulike grupper:

1) Barn og barnefamilier

Ulike barnefamilier med yngste barn i alderen 0-17 år:

- Enslig forsørger: Mor eller far med yngste barn 0-17 år. Enslig forsørger refererer til om forelderen lever i et parforhold eller ikke, og ikke forsørgerstatus. Barn plasseres i den husholdningen der de har folkeregistret adresse ved utgangen av året.
- Par med barn under 18 år.

2) Aleneboende

Aleneboende deles opp i aldersgruppene under 35 år (studenter er forsøkt utelatt i denne aldersgruppen), 35-49 år, 50-66 år og 67 år og eldre.

3) Mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad

- Sosialhjelpsmottakere er personer som har mottatt økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven i løpet av året.
- Mottakere av kvalifiseringsstønad er personer som har deltatt i kvalifiseringsprogram etter sosialtjenesteloven og mottatt tilhørende stønad (kvalifiseringsstønad) i løpet av året.

4) Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Innvandrere defineres som personer født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre, og som har fire utenlandskfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre regnes som personer født i Norge av to utenlandskfødte foreldre og fire utenlandskfødte besteforeldre.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre deles opp etter landbakgrunn i to hovedgrupper:

- EU/EØS, Sveits, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU/EØS etc.)
- Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS/Sveits og Oseania utenom Australia og New Zealand (Afrika, Asia etc.)

Det gis også egne tall for husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn. Dette inkluderer alle husholdninger der hovedinntektstaker enten selv er kommet som flyktning til Norge, eller er innvandrer som kom som familieinnvandrer til en person med flyktningbakgrunn.

Husholdninger med innvandrerbakgrunn defineres her som husholdninger der hovedinntektstaker enten er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre.

5) Aleneboende med minste pensjonsnivå

Denne gruppen inkluderer her aleneboende minstepensjonister med minste alderspensjonsytelse og aleneboende uføretrygdede med minste ytelse for uføretrygd.

6) Etterlattepensjonister

Etterlattepensjonister er personer som har mottatt etterlattepensjon fra folketrygden i løpet av året, og er gjenlevende etter ektefelle eller samboer.

7) Uføretrygdede

Uføretrygdede er personer i alderen 18-67 år og som har mottatt uføretrygd fra folketrygden i løpet av året som følge av at inntektsevnen er varig nedsatt med en viss grad på grunn av varig sykdom, skade eller lyte.

8) Personer med nedsatt arbeidsevne

Her skilles det mellom personer med nedsatt arbeidsevne som har mottatt arbeidsavklaringspenger (AAP) i desember samme inntektsår og personer med nedsatt arbeidsevne som ikke har mottatt AAP.

Ikke alle som er registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV, mottar arbeidsavklaringspenger. Arbeidsavklaringspenger er en ytelse for personer med redusert arbeidsevne på minst 50 prosent.

9) Langtidsledige

Langtidsledige er personer som har vært registrert helt arbeidsledige i minst 6 måneder sammenhengende i løpet av året.

10) Mottakere av supplerende stønad

Ordningen med supplerende stønad trådte i kraft 1. januar 2006 og skal sikre en minsteinntekt for personer som har fylt 67 år og bor i Norge, men har kort botid, slik at de ikke har kunnet tjene opp tilstrekkelige alderspensjonsrettigheter i folketrygden.

Referansegruppe og studenter

I de fleste tabeller og figurer gis det som referanse tall for husholdninger i alt, eksklusive studenthusholdninger. Indikatorene gis gjennomgående for alle husholdninger hvor hovedinntektstaker tilhører en av gruppene ovenfor. Med hovedinntektstaker menes den personen med høyest registrert samlet inntekt i husholdningen.

Studenter er her definert som personer som ikke er yrkestilknyttet (lønn eller næringsinntekt på minst 2 ganger folketrygdens grunnbeløp i løpet av et år) eller trygdemottaker, og som mottar studielån. Husholdninger der hovedinntektstaker er student, er vanligvis ikke inkludert i tabellene i denne rapporten, siden studielån ikke regnes som inntekt. For noen av lavinntektsgruppene vises likevel indikatorer for alle husholdninger, inkludert studenthusholdninger: Dette gjelder for eksempel for barnefamilier, der foreldrene kan være studenter, personer som mottar sosialhjelp, personer som er langtidsledige mv. Dette er gjort for å i størst mulig grad belyse situasjonen til alle som befinner seg i denne spesifikke lavinntektsgruppen. I noen grupper, for eksempel aleneboende under 35 år, vil studentene utgjøre en betydelig andel av gruppen, og i dette tilfellet vil det være naturlig å utelate studenter når en vil beskrive de økonomiske levekårene til denne gruppen.

Det er viktig å være klar over at de ulike gruppene i denne rapporten ikke er gjensidig utelukkende, men i varierende grad overlapper hverandre⁴.

⁴ For mer informasjon om hvordan gruppene overlapper hverandre, se tabell A1, s 202 i (Omholt (red.), 2019).

3. Formue blant norske privathusholdninger

Norske privathusholdninger har betydelige verdier bundet opp i formue. Ved utgangen av 2018 var den samlede beregnede bruttoformuen blant husholdningene (utenom studenthusholdninger) på 10 371 milliarder kroner, som var større enn verdien av oljefondet ved samme tidspunkt. Samtidig hadde norske husholdninger i alt 3 546 milliarder kroner i gjeld i 2018, som betyr at beregnet nettoformue var på 6 825 milliarder kroner (Omholt, 2020).

Det er realkapital, som stort sett består av boligformue, som utgjør mesteparten av husholdningenes samlede bruttoformue, på omtrent 70 prosent. Finanskapital, som består av blant annet bankinnskudd, aksjer og andre verdipapirer, utgjør 30 prosent (Omholt, 2020).

Ser vi på utviklingen fra 2010 til 2018, har beregnet bruttoformue for husholdningene i alt økt med 76 prosent, målt i nominelle kroner. Særlig mellom 2014 og 2017 var det en spesielt stor økning i bruttoformuen, som først og fremst skyldtes en sterk økning i boligformuen, men også en ganske sterk vekst i finanskapital. I samme periode vokste bruttoformuen sterkere enn husholdningenes samlede gjeldsvekst, noe som førte til at også nettoformuen økte kraftig, med 35 prosent (Omholt, 2020).

Eldre par har høyest formue og småbarnsfamilier har mest gjeld

I gjennomsnitt hadde hver privathusholdning en beregnet nettoformue på 2,8 millioner kroner i 2018. Dette tallet varierer derimot mye når vi ser på ulike husholdningstyper, som illustrert i figur 3.1. Her ser vi at eldre par har høyest gjennomsnittlig nettoformue, mens unge aleneboende, enslige foreldre med små barn og par under 30 år har forholdsvis liten formue, målt etter nettoformuen.

Størrelsen på nettoformuen påvirkes av både bruttoformuen og størrelsen på husholdningens gjeld. Mange husholdninger som består av par mellom 30 og 45 år uten barn og par med barn under 18 år har relativt stor bruttoformue, men også mye i gjeld. Eldre husholdninger har i snitt lite i gjeld. Det er også de eldre husholdningene som har mest i finansformue, både i kroner og etter hvor stor andel denne utgjør av husholdningens totale formue.

For å se nærmere hvor stor andel av de ulike husholdningstypene som eier ulike formuesobjekter, se vedleggstabell A1 i vedlegg bak i rapporten. Den viser at det er store forskjeller i andelene, særlig de som eier sekundærboliger og aksjer og andre verdipapirer.

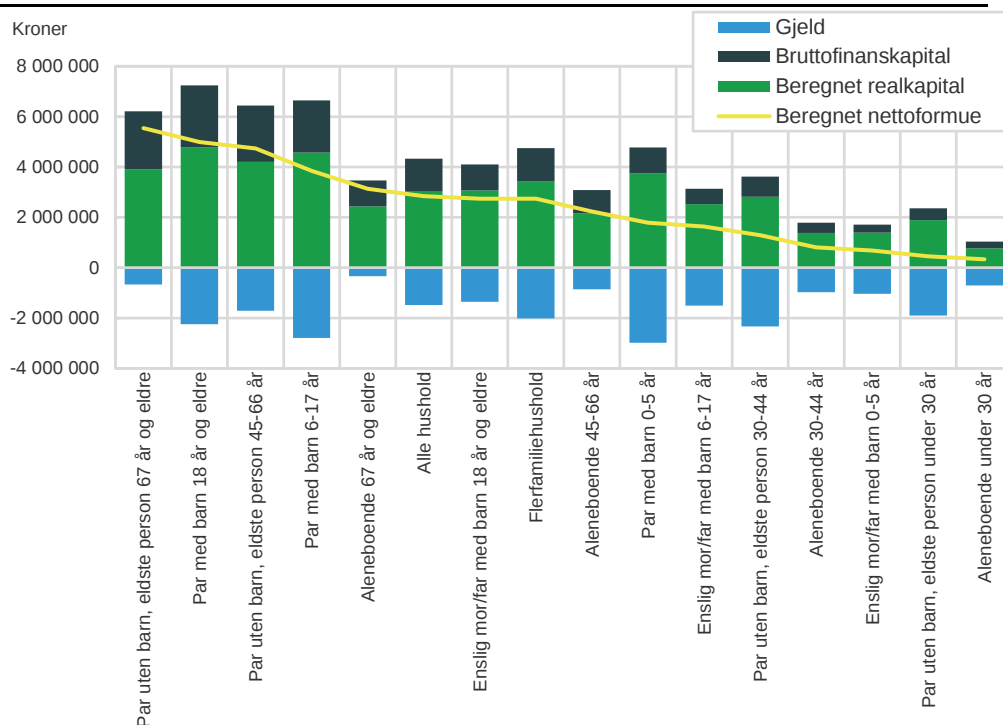
Størst gjeld i forhold til inntekt blant enslige forsørgere og unge aleneboende

Som vi ser fra figur 3.1 er det særlig unge par og par med barn som har stor gjeld, målt i kronebeløp. Men å ha stor gjeld i seg selv er ikke nødvendigvis et problem hvis man har inntekt til å betjene den eller stor formue som kan sikre gjelden. Å måle hvor stor gjelden er i forhold til samlet årsinntekt kan dermed gi en bedre indikasjon på hvor «tynget» ulike husholdninger er av gjeld.

I 2018 hadde 20 prosent av alle husholdninger en gjeld som var minst 3 ganger så stor som samlet årlig husholdningsinntekt. De fleste av disse hadde en gjeld på mellom 3 og 5 ganger samlet inntekt, mens 5,4 prosent av alle husholdninger hadde mer enn 5 ganger samlet husholdningsinntekt i gjeld. Det var særlig blant enslige forsørgere med barn under 18 år og unge aleneboende at mange hadde en så stor gjeldsgrad, på rundt 10 prosent. Selv om gjelden blant disse husholdningene ikke er relativt høy målt i kronebeløp, er den stor i forhold til formuen og inntektene til

disse husholdningene. Samtidig var andelen med stor gjeldsgrad små blant eldre par og aleneboende 67 år og eldre⁵.

Figur 3.1 Gjennomsnittlig formue og gjeld for ulike husholdningstyper¹, 2018.

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå, statistikkbanktabell [10316](#)

Størst formue i kommunene rundt Oslo

Det er i kommunene rundt Oslo at det er flest husholdninger med stor formue. Andelen husholdninger med nettoformue på 4 millioner kroner eller mer, er størst i de fem kommunene Bærum, Oppegård, Asker, Frogn og Nesodden – der mellom 40 og 53 prosent av husholdningene har en nettoformue på minst 4 millioner kroner. I andre enden er det minst andel med stor formue i kommunene Vardø, Tjeldsund, Gratangen, Hasvik og Verran, der mindre enn 4 prosent av husholdningene hadde formue over 4 millioner kroner⁶. Denne statistikken tar ikke hensyn til at det kan være variasjoner i husholdningssammensetning mellom de ulike kommunene.

Samtidig er det i kommunene Time, Sola, Askøy, Fjell og Malvik at vi finner den største andelen husholdninger med gjeld på minst tre ganger samlet inntekt – i disse kommunene hadde 27 prosent av alle hushold det som kan betegnes som rimelig stor gjeldsgrad i 2018. Befolkningsstatistikk viser at andelen barnefamilier er relativt stor i disse kommunene, som kan være en forklaring på den høye gjeldsgraden⁷. Også i Oslo var det mange husholdninger med stor gjeldsgrad: 25 prosent. Kommunene med færrest husholdninger med høy gjeldsgrad i 2018 finner vi lenger nord: Torsken, Berg, Loppa, Hasvik og Rindal⁸. I disse kommunene er det relativt flere aleneboende og en eldre befolkning enn i kommunene der mange hadde stor gjeld⁹.

⁵ <https://www.ssb.no/statbank/table/06468/>

⁶ <https://www.ssb.no/statbank/table/10320/>

⁷ <https://www.ssb.no/statbank/table/06070/>

⁸ <https://www.ssb.no/statbank/table/08781/>

⁹ <https://www.ssb.no/statbank/table/06070/> og <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>

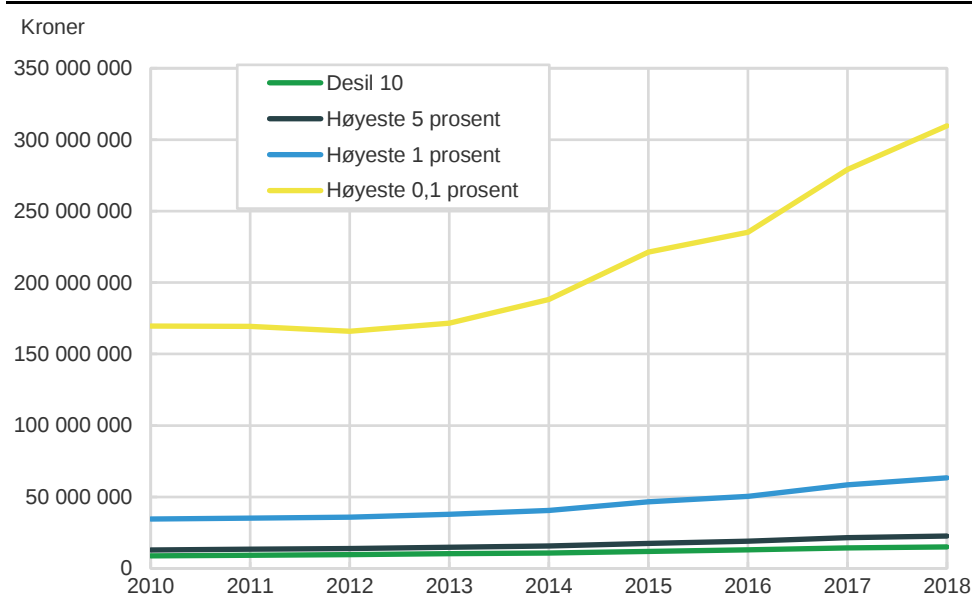
4. Økende formuesulikhet

I 2018 hadde hver husholdning (utenom studenthusholdninger) som nevnt en gjennomsnittlig positiv nettoformue på 2,8 millioner kroner. Ser vi derimot på formuen til den husholdningen som befinner seg i midten av fordelingen, finner vi at median beregnet nettoformue for alle husholdninger i 2018 var på 1,4 millioner kroner, altså bare halvparten av snittet. Dette tyder på at det er en del husholdninger med svært høye formuer i toppen av fordelingen som drar gjennomsnittet opp og at det er betydelige forskjeller i formuesnivået. Tall fra innteks- og formuesstatistikken tyder også på at formuesulikheten har vært økende de siste årene.

Å måle hvordan formuen fordeler seg på husholdninger, kan for eksempel gjøres ved å dele alle privathusholdninger inn i ti like store grupper, eller desiler, fordelt etter størrelsen på husholdningenes beregnede nettoformue. I 2018 eide de ti prosent husholdningene med størst formue 52,9 prosent av samlet nettoformue, mot 51,6 prosent året før.

Det er særlig blant de aller rikeste husholdningene at formuen har økt kraftig de siste årene. Ser vi kun på den øverste 0,1-prosenten i formuesfordelingen, altså de om lag 2 400 mest formuende husholdningene i Norge, finner vi at disse eide 10,9 prosent av all nettoformue blant privathusholdninger i 2018. I 2010, som var den første årgangen der beregnede markedsverdier av primær- og sekundærboliger er inkludert i statistikken¹⁰, eide den øverste 0,1-prosenten derimot 9,8 prosent. Disse husholdningene hadde videre en gjennomsnittlig nettoformue på nær 310 millioner kroner i 2018¹¹. Dette var nesten en fordobling av gjennomsnittlig formue blant de rikeste husholdningene siden 2013, som vist i figur 4.1.

Figur 4.1 Gjennomsnittlig beregnet nettoformue for de henholdsvis 10 prosent (10.desil), 5 prosent, 1 prosent og 0,1 prosent husholdningene¹ med høyest beregnet nettoformue. 2010-2018²

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

² Tidsserien starter i 2010, siden dette er første år beregnede markedsverdier av primærbolig og sekundærbolig er inkludert i beregnet nettoformue.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå, statistikkbanktabell [10318](https://www.ssb.no/statbank/table/10318/)

¹⁰ https://www.ssb.no/a/english/publikasjoner/pdf/rapp_201235_en/rapp_201235_en.pdf

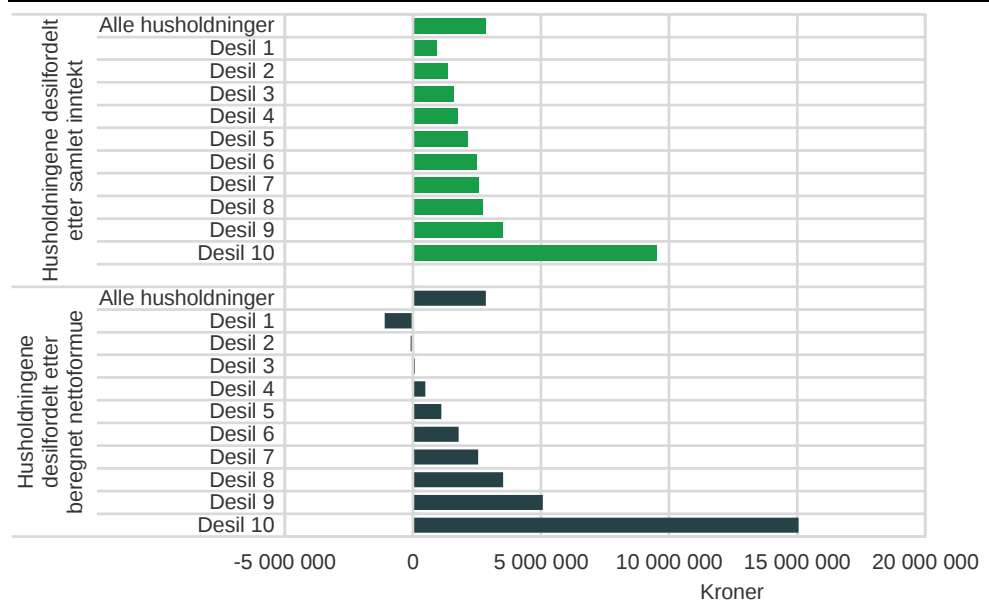
¹¹ <https://www.ssb.no/statbank/table/10318/>

Har alle med lavt inntektsnivå også lav formue?

Ser vi formuesfordelingen kombinert med inntektsfordeling, altså at vi heller desilfordeler husholdningene etter størrelse på samlet inntekt i stedet for beregnet nettoformue, finner vi at i 2018 var gjennomsnittlig nettoformue for de 10 prosent husholdningene med høyest inntekt på 9,5 millioner kroner. Det var over 10 ganger så mye som snittet for de ti prosent husholdningene med lavest inntekt¹².

Dette tyder jo på at det er en ganske sterk sammenheng mellom husholdningenes inntekts- og formuesnivå. Samtidig er det ikke slik at alle husholdninger med lav inntekt også har lav formue og omvendt. Ser vi på gjennomsnittlig nettoformue desilfordelt etter henholdsvis husholdningens inntekt og deretter formue i 2018, ser vi at de 10 prosent husholdningene med lavest formue, i snitt har en negativ nettoformue på drøyt en million kroner. Ser vi derimot på de ti prosentene med lavest inntekt, finner vi at gjennomsnittlig nettoformue blant disse er på vel 900 000 kroner, altså omtrent 2 millioner kroner mer. Det kan derfor ikke være fullstendig overlapp mellom de ti prosentene med henholdsvis lavest inntekt og lavest formue – tallene tyder på at det også er en del husholdninger nederst i inntektsfordelingen som har en betydelig formue. Samtidig viser figuren under at det også kan være en del husholdninger med svært høy inntekt som ikke har like stor formue.

Figur 4.2 Gjennomsnittlig beregnet nettoformue for husholdninger¹, desilfordelt etter henholdsvis både samlet inntekt og beregnet nettoformue. 2018.

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå, statistikkbanktabell [10318](#) og [10319](#)

¹² <https://www.ssb.no/statbank/table/10319/>

5. Lavinntekt og formue

Videre i denne rapporten skal vi analysere formuessituasjonen blant husholdninger med lavinntekt. I forrige avsnitt så vi på husholdninger øverst og nederst i inntektsfordelingen, der husholdningene var sortert etter størrelsen på inntekt uten å justere for husholdningsstørrelse- og type. Målet *lavinntekt* kan brukes til å klassifisere husholdninger med lavt inntektsnivå, og som er sammenlignbart på tvers av husholdningstyper.

Beregning av lavinntekt

Det finnes flere måter å definere lavinntekt på. En vanlig måte i offisiell norsk og europeisk statistikk er å først beregne et inntektsnivå per husholdning, justert for antall personer i husholdningen og alder på disse personene. Man regner da med at barn trenger mindre penger for å opprettholde samme levestandard som voksne og at flere personer i en husholdning kan dra nytte av stordriftsfordeler som en enpersonshusholdning ikke har. Hver person i husholdningen får dermed en vekt for å beregne antall forbruksenheter.

Etter EUs metode får først voksne i husholdningen vekt lik 1, andre voksne 0,5 og barn 0,3. Regnet på denne måten vil en husholdning som bare består av én person også bestå av 1 forbruksenhet, mens en husholdning med to voksne og to barn består av 2,1 forbruksenheter. Man kan så dele husholdningens samlede inntekt etter skatt på antall forbruksenheter, og får da en inntekt per forbruksenhet som er sammenlignbar på tvers av ulike husholdningstyper. Deretter kan man sette lavinntektsgrensen etter en viss avstand fra median inntekt per forbruksenhet i hele befolkningen, som f. eks. 60 prosent av medianinntekten. Det er denne metoden som benyttes i denne rapporten.

I 2018 tilhørte 11,2 prosent av alle personer en husholdning med lavinntekt, målt som beskrevet i avsnittet over. Institusjonsbeboere og personer i studenthusholdninger er her utelatt. Siden svært mange av lavinntekts-husholdningene består av kun 1 person, blir andelen husholdninger med lavinntekt noe større enn andelen personer med lavinntekt. I 2018 hadde 340 000 husholdninger, av totalt 2,4 millioner husholdninger, lavinntekt – en andel på 14,2 prosent.

Beregninger av lavinntekt tar ikke hensyn til formuesnivået

I beregninger av lavinntekt tar man vanligvis ikke hensyn til formuesnivået blant husholdningene, men ser kun på inntekt i ett eller flere påfølgende år. Inntekt inkluderer da kapitalinntekt, som representerer avkastning på ulike formuesobjekter. Men dette målet tar ikke hensyn til størrelsen på den faktiske formuen, hvor likvid den er eller hvorvidt husholdningen har en stor eller liten gjeld å betjene. Videre er det jo ikke bare størrelsen på inntekten som påvirker en husholdnings økonomi. Hvorvidt husholdningen eier sin egen bolig, og har annen mer eller mindre lett tilgjengelig formue i form av andre boliger, bankinnskudd eller aksjer mv., samt størrelsen på gjelden, vil også påvirke husholdningens økonomiske levestandard. Dette ble blant annet påpekt i en rapport av Joseph Stiglitz, Amartya Sen og Jean-Paul Fitoussi i 2009, som anbefalte å se på fordelingen av inntekt og formue samlet for å få et best mulig bilde av husholdningers økonomiske situasjon (Stiglitz, Sen, & Fitoussi, 2009).

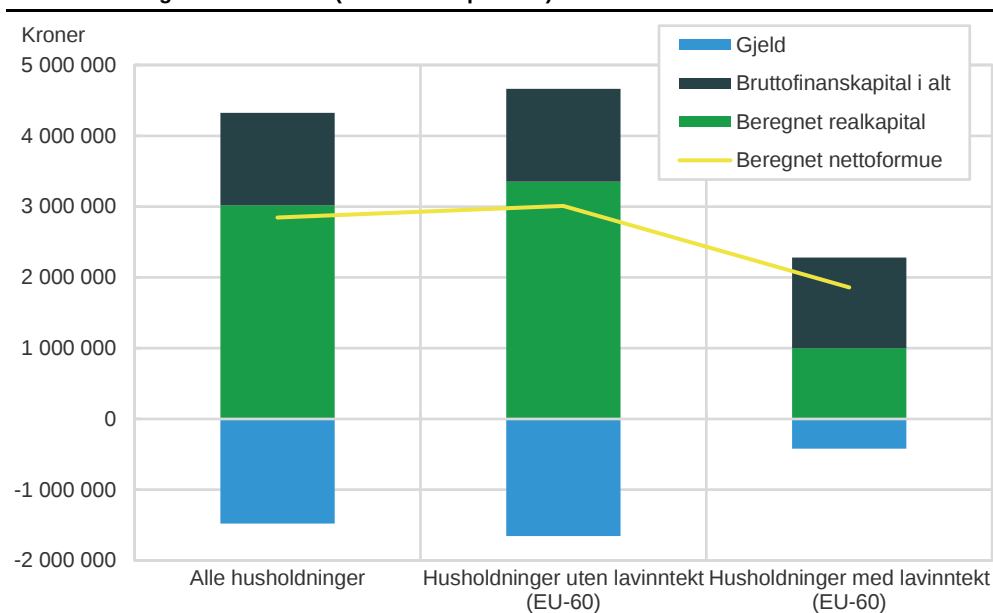
Dette skal vi derfor se nærmere på i dette kapittelet, der vi skal ta for oss to dimensjoner:

- a. formuesforskjellene mellom husholdninger med og uten lavinntekt
- b. formuesforskjellene innad i gruppen av husholdninger med lavinntekt

Lavinntektshusholdninger har mindre i formue og gjeld enn andre husholdninger ...

Som vist i forrige kapittel, ser det ut til at husholdninger nederst i inntektsfordelingen ofte, men ikke alltid, også kjennetegnes av et lavt formuesnivå. La oss nå se nærmere på husholdninger som er definert som lavinntektshusholdninger etter EUs målemetode, som beskrevet i forrige avsnitt. Vi ser først på husholdningenes gjennomsnittlige formue og gjeld, uten å justere formuesnivået for husholdningstype. For å kunne se nærmere på hva slags type formue det er, har vi under delt inn i realkapital, som stort sett består av beregnet boligformue, og finansformue, som består av bankinnskudd, aksjer og verdipapirer. De ulike eiendelene er verdsatt til antatt markedsverdi så langt det lar seg gjøre (mer om begrepsavklaringer i kapittel 2).

Figur 5.1 Gjennomsnittlig formue og gjeld blant husholdninger i alt¹ og husholdninger med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2018.

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

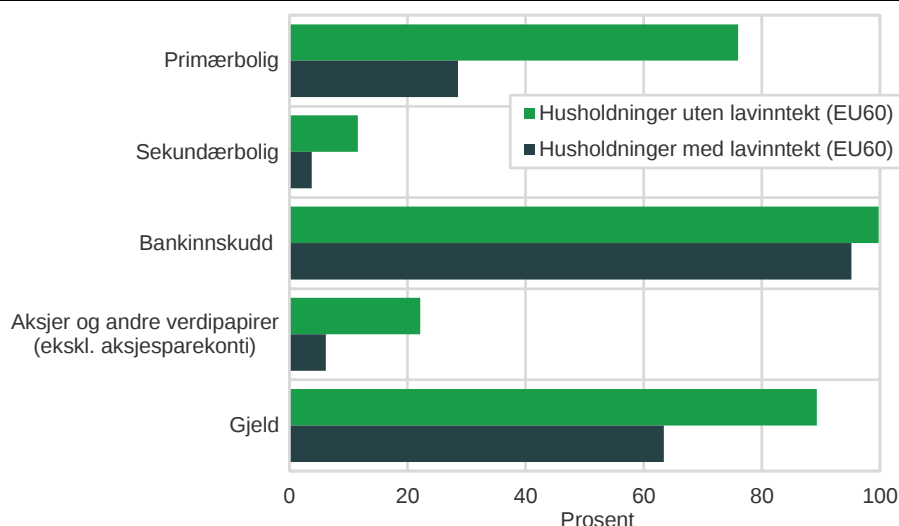
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som figur 5.1 viser, var gjennomsnittlig bruttoformue blant alle husholdninger i Norge i 2018 på 4,3 millioner kroner, der realkapital, som for det meste består av bolig, utgjorde 70 prosent. Trekker vi fra gjennomsnittlig gjeld, finner vi at hver husholdning i 2018 i snitt hadde en beregnet nettoformue på 2,8 millioner kroner. Blant husholdninger uten lavinntekt var formuesnivået omtrent det samme – for disse var beregnet nettoformue litt større, på 3 millioner kroner.

Lavinntektshusholdningene skiller seg derimot ut. De har i snitt mye lavere gjeld og boligformue enn andre husholdninger. Gjennomsnittlig finansformue er derimot på samme nivå som andre husholdninger. Dette kan tyde på at det er noen husholdninger i lavinntektsgruppen med svært høy finansformue, som drar snittet opp.

Som vist i figur 5.2, er det langt mindre vanlig for lavinntektshusholdninger å eie bolig, og da særlig primærbolig, enn husholdninger uten lavinntekt. Det er også mye mindre vanlig å eie aksjer og andre verdipapirer blant lavinntektshusholdningene. Blant de 6 prosent av lavinntektshusholdningene som har beløp i denne typen formue, derimot, er gjennomsnittet på over 14 millioner kroner, mot et snitt på vel 2 millioner kroner blant husholdninger uten lavinntekt som eier aksjer og andre verdipapirer. Dette tyder igjen på at det er noen lavinntektshusholdninger med svært store aksjeformuer.

Figur 5.2 Andelen husholdninger¹ med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent) som eier utvalgte formuesposter. 2018

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

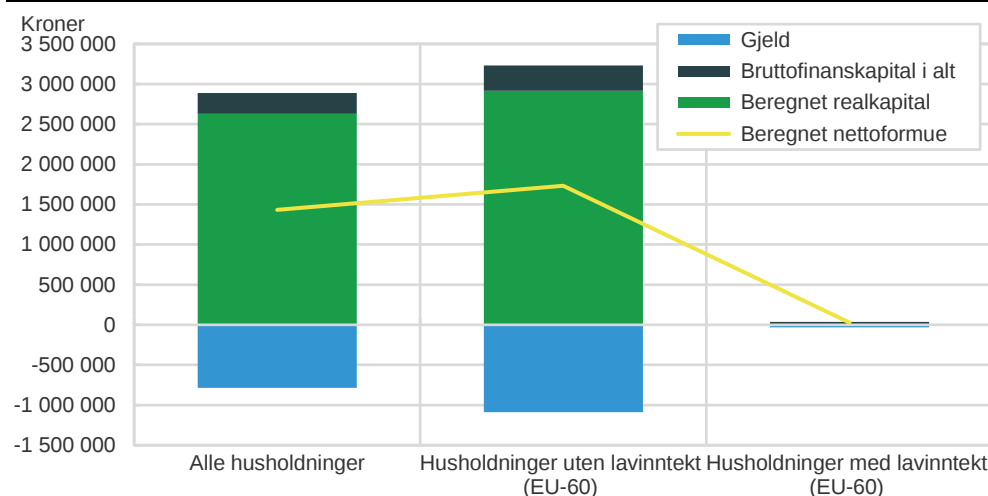
... men noen lavinntektshusholdninger har svært store formuer

Figur 5.3, som viser median formue og gjeld i stedet for gjennomsnitt, bekrefter at det er noen lavinntektshushold med store finansformuer. Siden medianen viser verdien for den husholdningen som befinner seg i midten av fordelingen, og ikke blir påvirket av eventuelle ekstreme verdier i topp eller bunn, er denne ofte mer representativ for den verdien de fleste husholdninger kjenner seg igjen i. Som vi ser her, er det tydelig at det er store formuesulikheter blant norske husholdninger, og da spesielt i lavinntektsgruppen. Mens gjennomsnittlig nettoformue for lavinntekts-husholdninger i 2018 var på 1,9 millioner kroner, er medianverdien «kun» på knappe 30 000 kroner. Det tyder på at de aller fleste lavinntektshusholdninger har svært lite, både i formue og gjeld, mens det er noen få husholdninger med lavinntekt som har veldig stor formue.

Dette tyder altså på to ting:

1. Husholdninger uten lavinntekt har i mye større grad formue og gjeld enn husholdninger med lavinntekt.
2. Blant lavinntektshusholdningene er formuen svært skjevt fordelt.

Figur 5.3 Median formue og gjeld blant husholdninger i alt¹ og husholdninger med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2018

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Formue justert for antall forbruksenheter

Så langt har vi kun sett på formue blant husholdninger med og uten lavinntekt uten å justere for husholdningstype. Inntekt blir jo justert til å vise *inntekt per forbruksenhet*, for å kunne sammenligne inntektsnivå på tvers av ulike husholdningstyper, og man kan jo tenke seg at hvilken type husholdning man tilhører også har betydning for formuesnivået. I lavinntektsgruppen er det jo videre en mye større andel enpersonshusholdninger enn i gruppen uten lavinntekt, og som vi ser fra vedleggstabell A1 eier aleneboende og enslige foreldre sjeldnere egen bolig eller aksjer enn parhusholdninger. Forskjeller i hovedinntektstakers alder og antall barn i husholdningen kan også påvirke formuesforskjellene mellom husholdninger med og uten lavinntekt.

Men er det like rett frem å justere formue per forbruksenhet på denne måten? Formue skiller seg jo fra inntekt nettopp ved at det er oppsparte midler som er bundet opp i ulike eiendeler. Mens inntekt gjerne er svært likvide midler, kan noen type formue være bundet opp i bolig eller verdipapirer som ikke er like lett å verdsette eller omsette på kort sikt. Videre kan jo verdien av å bo i egen bolig, som betyr at man slipper å leie bolig, være like stor for alle husholdningsmedlemmene og det kan virke kunstig å fordele boligens verdi på antall forbruksenheter i husholdningen. På den annen side vil jo også bolig kunne brukes på sikt for å innløse midler til å leve av hvis en husholdning sliter økonomisk, og også kunne brukes som en sikkerhet ved at noen kan ta opp rammelån med pant i boligen. Husholdningenes «gjeldsbyrde» på sin side avhenger både av hvor stor inntekt husholdningen har og hvilken formue en husholdning rår over, og det er kanskje ikke like rett frem å fordele denne heller på antall forbruksenheter.

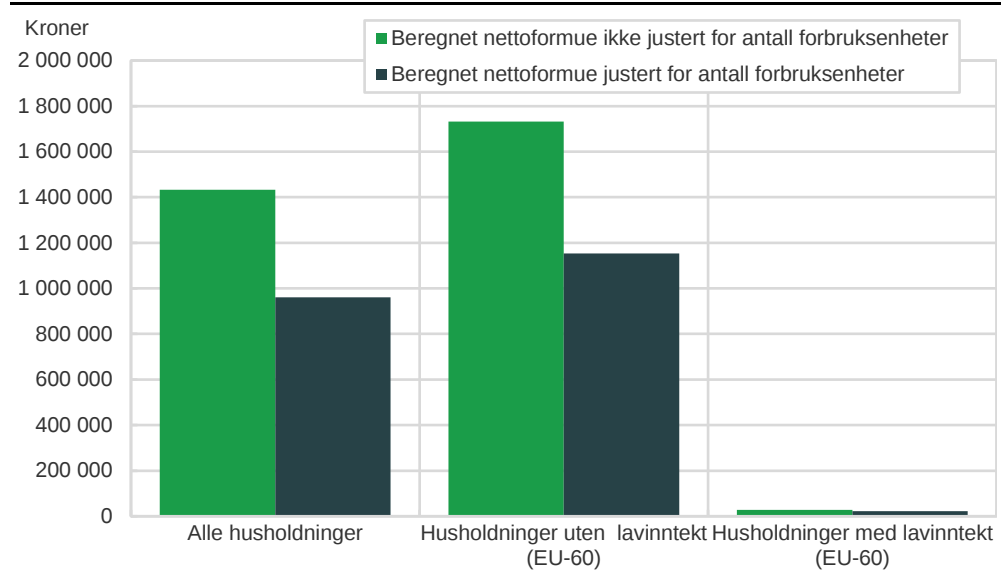
Rene bankinnskudd, derimot, er mye mer likvid og dermed enklere for husholdninger å «tære på» i perioder der inntekten ikke skulle strekke til. Denne type formue er dermed lettere å fordele på antall forbruksenheter.

Men for å se hvordan det slår ut å justere husholdningenes formue etter husholdningstype, har vi her beregnet en *nettoformue per forbruksenhet*. Den er helt enkelt summen av husholdningens beregnede nettoformue delt på antall forbruksvekter i husholdningen - samme metode som for inntekt etter skatt per forbruksenhet. Dette er en metode som også ble brukt i (Epland & Kirkeberg, 2012). Formålet med denne metoden er her å kunne sammenligne hvilken økonomiske levestandard husholdninger ville fått hvis de omsatte formuen sin til likvide midler for å leve av den, der man kan sammenligne på tvers av ulike husholdningstyper.

I figur 5.4 har vi delt husholdningens beregnede nettoformue på antall forbruksenheter. Vi har her kun valgt å ta med median verdi.

Å fordele på antall forbruksenheter minsker formuesforskjellene mellom husholdninger uten og med lavinntekt, selv om ulikhetene fremdeles er svært store. I 2018 var median beregnet nettoformue blant husholdninger uten lavinntekt 63 ganger så stor som formuen blant lavinntektshusholdningene, uten noen justering for antall forbruksenheter i husholdningen. Fordeler vi nettoformuen på antall forbruksenheter, derimot, hadde husholdninger uten lavinntekt 52 ganger så stor median beregnet nettoformue som lavinntektshusholdningene.

Figur 5.4 Median beregnet nettoformue blant husholdninger i alt¹ og husholdninger med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent), uten og med justering av nettoformue for antall forbruksenheter i husholdningen. 2018

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Formuesulikhet innad i lavinntektsgruppen

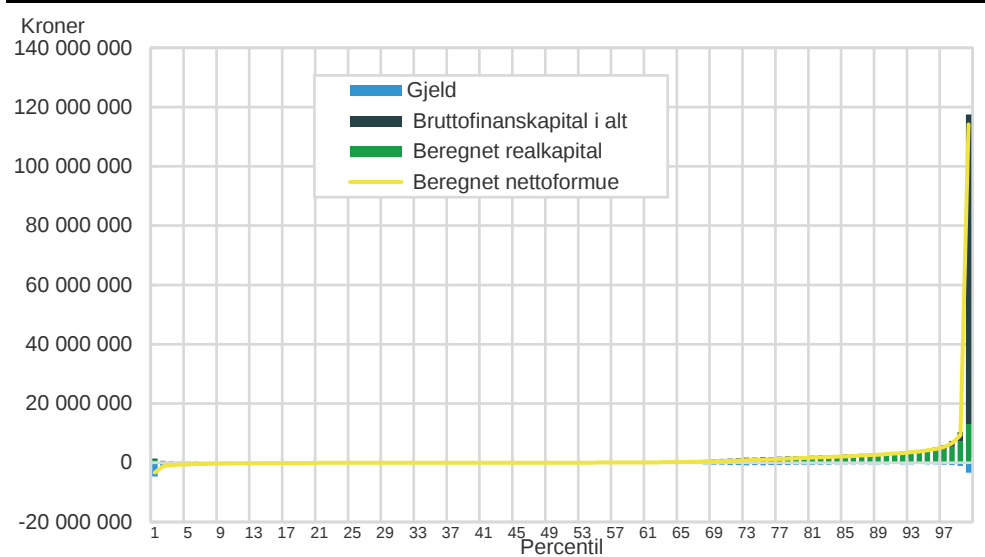
For å se nærmere på formuesulikheten innad i lavinntektsgruppen, har vi delt alle de 340 000 husholdningene i denne gruppen i 100 deler, kalt percentiler, rangert etter størrelsen på beregnet nettoformue. Det betyr at percentil 1 er den hundredelen av lavinntektshusholdningene med lavest formue og percentil 100 er den delen med størst formue. Hver percentil representerer om lag 3 400 husholdninger¹³.

Figur 5.5 viser at det er noen husholdninger i lavinntektsgruppen som har svært høy formue. Gjennomsnittlig nettoformue for de 3 400 husholdningene i percentil 100, var 114 millioner kroner i 2018. Samtidig kjennetegnes disse av et nokså lavt inntektsnivå før skatt, som vist i tabell 5.1. Disse husholdningene betaler i snitt svært mye i skatt sammenlignet med andre husholdninger, der mye av dette er formuesskatt. For de fleste overgår skatten inntekten, husholdningene ender opp med negativ inntekt etter skatt og dermed i lavinntektsgruppen.

Videre hadde de «nestmest» formuende lavinntektshusholdningene, percentil 99, i snitt drøyt 9 millioner kroner i nettoformue. Disse hadde også relativt store finansformuer, men har mer i realkapital enn finanskapital. Med ganske lave yrkes- og overføringsinntekter, og i snitt negative kapitalinntekter, havner disse under lavinntektsgrensen.

¹³ Unntaket er percentil 32, som representerer alle lavinntektshusholdninger med 0 i beregnet nettoformue. Denne gruppen består av vel 9 000 husholdninger, mens percentilene rundt, altså 31 og 33 representerer langt færre husholdninger. Til sammen utgjør de tre percentilene 31, 32 og 33 i gjennomsnitt 3 400 husholdninger hver.

Figur 5.5 Gjennomsnittlig formue og gjeld for lavinntektsusholdninger (EU-skala 60 prosent), fordelt på 100 grupper (percentiler) etter størrelsen på beregnet nettoformue. 2018

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Går vi til den andre enden av skalaen, ser vi at lavinntektsusholdningene med lavest nettoformue (percentil 1) har mye i gjeld, med en negativ beregnet nettoformue på i snitt 3,3 millioner kroner. Sammenlignet med de fleste andre lavinntektsusholdninger har de relativt stor bruttoformue på i snitt 1,4 millioner kroner. Disse husholdningene har også i snitt store underskudd i næringsinntekt, som kan forklare hvorfor de har havnet i lavinntektsgruppen dette året.

Tabell 5.1 Inntekts- og formuesregnskap for lavinntektsusholdninger¹ (EU-skala 60 prosent) i percentil 1 (hundredelen av lavinntektsusholdningene med lavest beregnet nettoformue) og percentilene 96-100 (hundredelene med høyest beregnet nettoformue). Gjennomsnitt i kroner og gjennomsnittlig alder og antall personer. 2018

	Lavinntektsusholdninger, percentil ...					
	1	96	97	98	99	100
Lønnsinntekter ekskl. sykepenger og foreldrepenger	177 000	76 100	82 300	91 300	124 500	331 000
Netto næringsinntekt ekskl. sykepenger og foreldrepenger	- 721 100	5 100	10 400	600	5 400	- 18 300
Sum overføringer inkl. foreldre- og sykepenger	142 200	197 300	191 700	195 700	201 000	206 700
Kapitalinntekter	- 52 800	-17 900	- 23 400	-36 900	-96 600	20 300
Samlet inntekt	- 454 700	260 500	261 100	250 800	234 400	539 600
Sum utlignet skatt og negative overføringer	53 100	39 400	43 600	53 700	78 100	921 400
Herav: Formuesskatt	.	4 400	7 000	12 200	26 100	743 800
Inntekt etter skatt	- 507 800	221 100	217 400	197 100	156 300	- 381 700
Inntekt etter skatt per forbruksenhet, EU-skala	- 183 900	170 900	165 900	145 300	108 800	- 283 600
Beregnet realkapital	1 009 700	4 068 100	4 587 200	5 418 700	7 142 400	13 115 700
Bruttofinanskapital	370 800	1 099 300	1 355 900	1 875 800	3 215 900	104 379 500
Gjeld	4 692 100	532 400	612 600	759 500	1 039 100	3 332 200
Hovedinntektstagers alder	45,2	66,4	65,6	64,1	62,4	58,2
Antall personer i husholdningen	2,6	1,7	1,7	1,8	1,9	2,1
Antall husholdninger	3 403	3 404	3 404	3 403	3 404	3 403

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

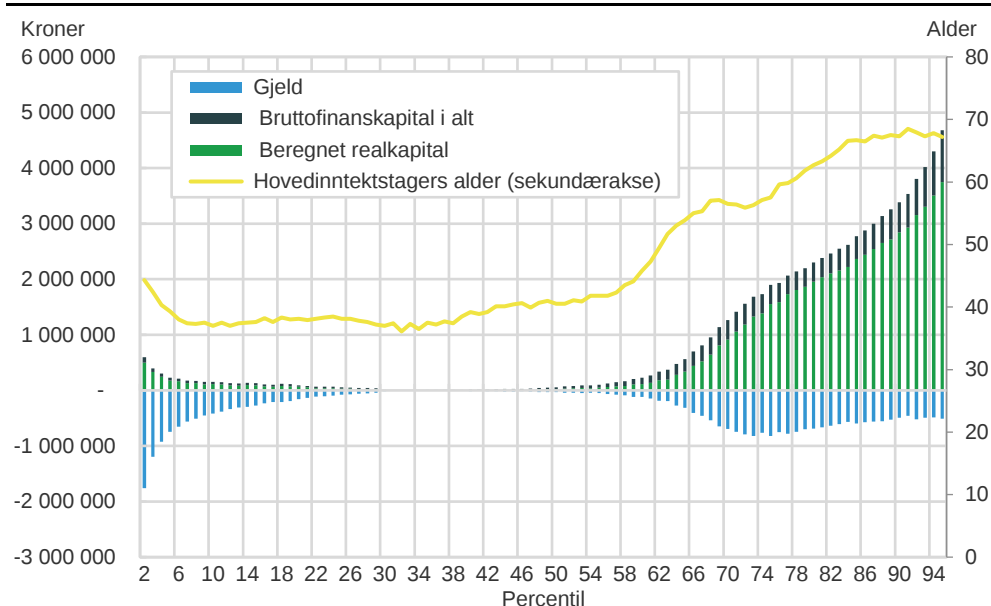
Ellers ser vi at for svært mange lavinntektsusholdninger er ikke verdien på formuen særlig stor. Men siden de aller mest formuende har så veldig mye høyere formue enn resten, er det ikke lett å lese ut fra figur 5.5 hvordan formuen er for resten av lavinntektsusholdningene. Fordelingen tyder også på at noen av husholdningene som havner i lavinntektsgruppen gjør det fordi de har svært høye negative næringsinntekter, eller fordi de har store formuer, men lite i inntekter og mye i skatt. En kan jo diskutere om disse husholdningene egentlig er *lavinntekts-husholdninger* hvis formålet med dette begrepet er å se på husholdninger med

svake økonomiske levekår. Kanskje er det mer hensiktsmessig å fjerne de husholdningene som har svært store formuer og som har store negative kapital- eller negative næringsinntekter, for å nærme oss et utvalg av mer «reelle» lavinntekts-husholdninger.

For å få litt mer informasjon om «lavinntekts-husholdninger flest» kan vi fjerne dem som ikke befinner seg i noen av «halene», dvs. at de verken har relativt svært høye eller lave formuer, eller store underskudd i næring. Vi fjerner da det nederste percentilet og de øverste 5 percentilene. Da får vi en figur, 5.6, som er mer leselig. Der ser vi at svært mange av lavinntekts-husholdningene, rundt 60 prosent, har beregnede nettoformuer på mellom -500 000 kroner og 100 000 kroner. Mange ligger tett opp til 0.

Videre ser vi at hovedinntektstakerne i de fleste lavinntekts-husholdningene i snitt er rundt 40 år gamle. Figur 5.6 kan tyde på at det er en sammenheng mellom alder og formuesnivå. Blant lavinntekts-husholdene med høyere formue, er også gjennomsnittsalderen høyere.

Figur 5.6. Gjennomsnittlig formue, gjeld og alder på hovedinntektstaker for lavinntekts-husholdninger¹ (EU-skala 60 prosent), ekskludert hundredelen med lavest beregnet nettoformue og de fem hundredelene med høyest beregnet nettoformue. 2018

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Hvor mange er både inntekts- og formues- «fattige»?

Vi har til nå sett at mens noen lavinntekts-husholdninger har svært store formuer, har de fleste med lavinntekt nokså lite i både formue og gjeld. Men går det an å definere en andel av husholdninger som har lav formue, og dermed se hvor stor andel som både har lavinntekt og lav formue? Det finnes ingen fasit på hvordan lav formue skal defineres, men i en artikkel fra 2010 diskuterer Brandolini, Magri og Smeeding hvordan man kan definere hvilke husholdninger som er såkalt «asset poor», eller altså «formuesfattige» (Brandolini, Magri, & Smeeding, 2010). Der beskrives en metode for å beregne «formuesfattige» ved å se på om husholdningens formue, fordelt på antall forbruksenheter, ikke er nok til å opprettholde et «minimum» av levestandard over en periode.

Da kan man gjerne ta utgangspunkt i lavinntektsgrensen som et «minimum» av inntekt for å oppnå slik levestandard, og for eksempel si at alle hushold som har et formuesnivå per forbruksenhet lavere enn en inntekt som tilsvarer lavinntekts-

grensen over en gitt periode, som 3 måneder, som «formuesfattige». På denne måten kan man skille ut husholdninger som er sårbare for tap av inntekt, ettersom de har lite formue å tære på.

Dette kan beregnes ved å se på enten kun husholdningens samlede brutto finansformue, siden den regnes som mest likvid, eller se på husholdningens samlede beregnede nettoformue, for å inkludere hele husholdningens formue. Vi kan da beregne to ulike indikatorer for «formuesfattig»:

- Lav nettoformue: husholdningens samlede nettoformue/antall forbruksenheter (EU) < (0,25*lavinntektsgrense EU60)
- Lav finansformue: husholdningens brutto finanskapital/antall forbruksenheter (EU) < (0,25*lavinntektsgrense EU60)

Vi ganger her lavinntektsgrensen, etter EU-skala 60 prosent, med 0,25, for å beregne hva det tilsvarer for en periode på 3 måneder, altså et kvart år. I 2018 måtte en husholdning ha en inntekt etter skatt per forbruksenhet på mindre enn 228 400 kroner over ett år for å havne i lavinntektsgruppen. Det betyr at man da i snitt har en inntekt per forbruksenhet over 3 måneder på 57 100 kroner.

Husholdninger regnes her dermed som «formuesfattige» hvis de har enten en beregnet nettoformue eller bruttofinansformue justert per forbruksenhet på mindre enn 57 100 kroner i 2018. Dette kan karakteriseres som en ganske «streng» grense, siden formuesgrensen er relativt lav. En husholdning med både lavinntekt og lav formue etter disse beregningene, vil derfor kunne betegnes som en husholdning med svært lite økonomiske ressurser, og som sårbar for endringer som plutselige inntektstap eller lignende.

Tabell 5.2 Antall husholdninger¹ med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent) og med og uten hhv. lav nettoformue² og lav finansformue³, 2018

	Alle husholdninger	Husholdninger uten lavinntekt (EU-60)	Husholdninger med lavinntekt (EU-60)
Alle husholdninger	2 398 247	2 057 886	340 361
Husholdninger uten lav nettoformue ²	1 779 141	1 631 161	147 980
Husholdninger med lav nettoformue ²	619 106	426 725	192 381
Husholdninger uten lav finansformue ³	1 703 906	1 571 108	132 798
Husholdninger med lav finansformue ³	694 341	486 778	207 563

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ekskludert.

² Beregnet nettoformue per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.

³ Bruttofinanskapital per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.

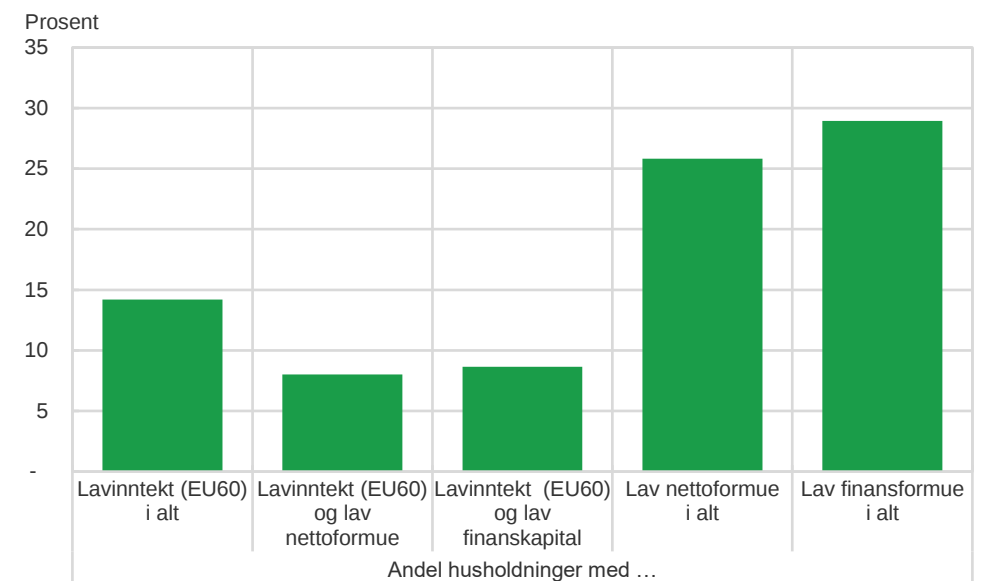
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som vi ser fra tabell 5.2 er det ganske mange flere husholdninger som har lav formue enn lavinntekt, og da særlig lav bruttofinanskapital. Mens 14,2 prosent av alle husholdninger har lavinntekt, er det 26 prosent av alle husholdninger som har lav nettoformue og 29 prosent som har lav finansformue. De fleste av husholdningene med lav formue, har derimot ikke lavinntekt. F.eks. hadde snaut 620 000 husholdninger lav beregnet nettoformue i 2018. Av disse hadde 192 000, eller 31 prosent, også lavinntekt. Blant de 340 00 lavinntektshusholdningene, derimot, var det mest vanlig å også ha lav formue. I 2018 var det i alt 57 prosent av lavinntekts-husholdningene som også hadde lav beregnet nettoformue og 61 prosent som hadde lav bruttofinanskapital.

Figur 5.7 illustrerer hvor mange husholdninger som enten har lavinntekt eller lav formue eller begge deler. Her ser vi at mens i alt 14,2 prosent av alle husholdninger i 2018 hadde lavinntekt, var andelen som både hadde lavinntekt og lav nettoformue

8 prosent. Andelen med lavinntekt og lav bruttoformue var litt større, på 8,7 prosent.

Figur 5.7 Andel husholdninger¹ med hhv. lavinntekt (EU-skala 60 prosent), lav nettoformue² og lav finansformue³. 2018

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student er ekskludert.

² Beregnet nettoformue per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.

³ Bruttofinanskapital per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som nevnt tidligere, er grensen for å være «formuesfattig» satt nokså strengt her, ved at husholdningen kun har formue per forbruksenhet på en fjerdedel av lavinntektsgrensen. Ved høyere formuesgrense ville det blitt flere formuesfattige blant lavinntektsbefolkningen, som vist i figur 3.3.1 i rapporten *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019* (Omholt (red.), 2019) (s.32). I denne figuren ser man ikke på andelen husholdninger med lav inntekt og lav formue, men andel personer i husholdninger med lav inntekt og formue. Tallene fra 2017 viser at drøyt 7 prosent av alle personer tilhørte en husholdning med både lavinntekt og lav finansformue, der grensen for lav finansformue var satt til 25 prosent av lavinntektsgrensen (EU60). Økte man derimot grensen for å ha lav formue til 50 prosent av lavinntektsgrensen, vokste andelen med lav inntekt og lav formue til vel 8 prosent.

6. Formue for ulike lavinntektsgrupper

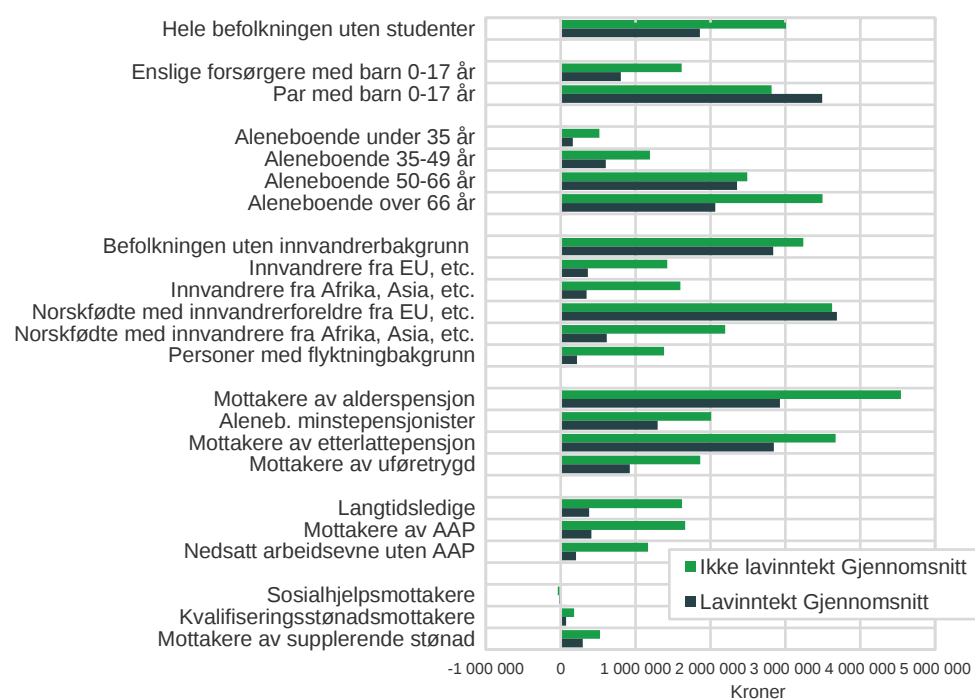
Videre skal vi dette kapittelet se på formuessituasjonen for en del grupper som ofte kjennetegnes av en relativt stor andel med lavinntekt. En nærmere beskrivelse av inntekts- og levekårs situasjonen deres kan finnes i rapporten *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019* (Omholt (red.), 2019). Dette gjelder barnefamilier, aleneboende, innvandrere, aleneboende som mottar laveste nivå for uføretrygd eller alderspensjon og husholdninger som mottar ulike stønader som uføretrygd, arbeidsavklaringspenger (AAP), sosialhjelp, kvalifiseringsstønad og supplerende stønad. I kapittel 2 er det gitt en nærmere beskrivelse av hvordan disse gruppene er definert. Gruppene er ikke nødvendigvis gjensidig utelukkende, så én husholdning kan være representert i flere grupper.

Å se på ulike undergrupper har også den fordel at det kan veie opp for en del svakheter ved å sammenligne formue på tvers av husholdninger, som f. eks. at husholdninger med og uten lavinntekt kan ha ulike alders- og husholdnings-sammensetning – forhold som kan påvirke en husholdnings formuesnivå mye.

Stort sett de eldste lavinntektshusholdningene som har noe særlig formue

Figur 6.1 viser gjennomsnittlig beregnet nettoformue for husholdninger i ulike grupper, etter om husholdningene er uten eller med lavinntekt i 2018. Særlig blant unge enslige, enslige forsørgere med barn, innvandrere, arbeidsledige og husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne med eller uten AAP er det relativt store forskjeller i snittformuen mellom dem uten og med lavinntekt. Blant eldre og pensjonister er derimot ikke forskjellene fullt så store, og ser vi på par med barn og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, ser vi at i disse gruppene er gjennomsnittlig nettoformue større blant lavinntektshusholdningene enn blant dem uten lavinntekt.

Figur 6.1 Gjennomsnittlig beregnet nettoformue for husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Husholdninger i alt, og ulike grupper¹. 2018

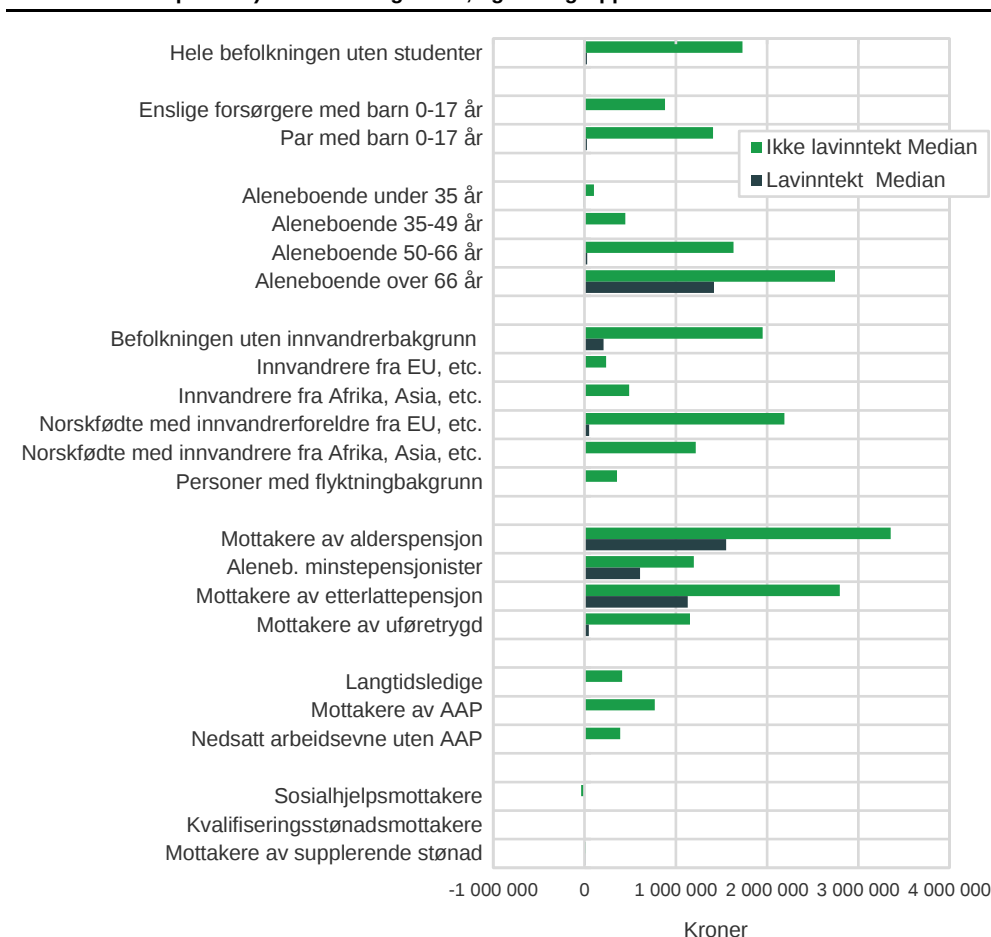
¹ For definisjoner av de ulike gruppene, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som vi har sett tidligere, kan det være stor forskjell mellom gjennomsnittlig og median formue. Figur 6.2 viser derfor median beregnet nettoformue for de ulike gruppene, uten og med lavinntekt. Her ser vi at for de fleste lavinntekts-husholdningene er median beregnet nettoformue rundt 0. Eldre aleneboende og alders-, etterlatte- og aleneboende minstepensjonister skiller seg ut, der median beregnet nettoformue blant lavinntekts-husholdningene er rundt 0,5-1,5 millioner kroner.

Blant unge aleneboende, innvandrere fra EU, mottakere av sosialhjelp, kvalifiseringsstønad og supplerende stønad er det få som har noe særlig formue, uavhengig av inntektsnivået. De tre siste gruppene er jo husholdninger som lever av inntekt som i stor grad behøvsprøves mot annen inntekt og formue. Aleneboende under 35 år er jo unge, og har dermed ikke hatt så myt tid til å bygge opp formue ennå, samt at mange har studiegjeld. Blant innvandrere fra EU er det nok en del med relativt kort botid, og det kan være sannsynlig at flere av disse eier formue i utlandet som ikke er registrert i Norge. Sammenligning av formue for innvandrere med resten av befolkningen, eller mellom ulike innvandrergupper, kan i stor grad påvirkes av ulike alderssammensetninger og forskjeller i botid mellom innvandrere. For mer om å formue blant innvandrere i Norge, se (Brovold, 2020).

Figur 6.2 Median beregnet nettoformue for husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Husholdninger i alt, og ulike grupper¹. 2018

¹ For definisjoner av de ulike gruppene, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som vi så, har par med barn og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc. i lavinntektsgruppen større gjennomsnittlig formue enn tilsvarende husholdninger uten lavinntekt. Men medianen for disse lavinntekts-husholdningene er nesten 0. Det tyder på at i begge disse lavinntektsgruppene er det noen husholdninger med svært store formuer som trekker gjennomsnittet opp, mens de fleste i lavinntektsgruppen har lite i formue.

Tallene for figur 6.1 og 6.2 kan også finnes i vedlegg A2 bakerst i rapporten.

Andel med ulike formuesposter

For de fleste husholdninger i Norge, er bolig den viktigste formuesposten. Som vi så i kapittel 4, eide 76 prosent av alle husholdninger uten lavinntekt primærbolig, mot 29 prosent av husholdningene med lavinntekt. At det er såpass mye mindre vanlig for lavinntektshusholdningene å eie egen bolig, kan dermed forklare en del av formuesforskjellene mellom husholdninger med og uten lavinntekt.

Det er særlig blant innvandrere, sosialhjelpsmottakere og unge aleneboende i lavinntektsgruppen, at det er svært få som eier egen bolig (se tabell 6.1). Blant eldre aleneboende og pensjonister med lavinntekt er andelene som eier primærbolig større, men fremdeles mindre enn blant dem uten lavinntekt. For en god del lavinntektshusholdninger blir dermed bankinnskudd den viktigste formuesposten, ettersom de i svært liten grad eier sekundærbolig, aksjer, aksjesparekonto eller andre verdipapirer.

Ettersom lavinntektshusholdningene i så liten grad eier ulike formuesposter, er det ikke så store forskjeller på tvers av ulike lavinntektsgrupper. Det er likevel noen ulikheter men kan merke seg:

- Det er relativt mange par med barn i lavinntektsgruppen som eier aksjer og andre verdipapirer (10 prosent). Som sett tidligere, tyder det på at det er en del av disse lavinntektshusholdningene som har relativt stor formue.
- Eldre aleneboende, alders- og etterlattepensjonister eier i større grad formue enn andre lavinntektsgrupper.
- For innvandrere i lavinntektsgruppen er det færre som er registrert med penger i banken. Dette kan skyldes at det er en del innvandrere med kort botid, som ennå ikke har fått opprettet en norsk bankkonto.

Tabell 6.1 Andel husholdninger¹ med beløp på ulike formuesposter og antall husholdninger¹, husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2018. Antall og prosent

	Andel husholdninger som eier ...												Antall husholdninger i alt			
	Primær-bolig		Sekundær-bolig		Bankinn-skudd i innl. banker		Aksjer og andre verdipapirer		Aksjespare-konto		Gjeld					
	Uten lav-inntekt	Med lav-inntekt	Uten lav-inntekt	Med lav-inntekt	Uten lav-inntekt	Med lav-inntekt	Uten lav-inntekt	Med lav-inntekt	Uten lav-inntekt	Med lav-inntekt	Uten lav-inntekt	Med lav-inntekt	Uten lav-inntekt	Med lav-inntekt		
Hele befolkningen uten studenter	76	29	12	4	100	95	22	6	15	3	89	63	2 057 886	340 361		
Enslige forsørgere med barn 0-17 år	72	28	7	4	100	98	12	4	11	3	96	81	80 858	30 982		
Par med barn 0-17 år	86	33	12	5	100	99	29	10	21	4	99	82	448 966	39 384		
Aleneboende under 35 år ekskl. studenter	45	7	4	1	99	91	8	2	10	2	86	57	162 391	162 167		
Aleneboende 35-49 år	53	15	6	2	99	91	12	4	9	2	85	67	148 108	39 446		
Aleneboende 50-66 år	69	31	9	5	99	95	15	7	10	3	86	68	204 303	41 025		
Aleneboende over 66 år	77	52	7	5	100	98	16	7	5	1	67	41	204 438	70 692		
Befolkningen uten innvandrerbakgrunn	80	39	12	5	100	99	24	8	16	4	91	70	1 778 379	205 141		
Innvandrere fra EU, etc.	45	10	5	1	99	85	11	3	7	1	75	46	149 454	47 079		
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	56	13	10	2	99	92	10	2	6	1	87	57	117 041	84 415		
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc.	79	30	11	4	100	96	24	8	16	3	92	66	3 174	560		
Norskfødte med innvandrer fra Afrika, Asia, etc.	73	22	20	5	100	96	15	5	11	2	97	76	9 838	3 166		
Personer med flyktningbakgrunn	56	12	10	1	99	94	8	2	5	1	89	62	64 393	55 269		
Mottakere av alderspensjon	83	55	12	6	100	99	24	8	10	2	76	45	510 186	76 592		
Aleneboende minstepensjonister	54	41	5	4	99	98	8	4	3	1	68	48	19 081	56 974		
Mottakere av etterlattepensjon	84	50	12	9	100	99	17	9	13	5	88	70	11 559	1 455		
Mottakere av uføretrygd	63	35	8	4	99	98	10	4	7	2	83	75	150 744	42 669		
Langtidsledige	54	17	9	3	99	97	16	5	10	2	89	75	11 618	12 173		
AAP-mottakere	61	20	10	3	99	99	14	4	9	3	93	80	39 739	22 426		
Nedsatt arbeidsevne uten AAP	49	12	6	2	99	97	7	2	6	1	79	74	20 729	18 184		
Sosialhjelpsmottakere	14	5	2	1	97	95	2	1	1	1	86	72	31 852	63 228		
Kvalifiseringsstønadsmottakere	12	7	1	1	98	97	2	1	1	1	79	72	1 540	4 076		
Mottakere av supplerende stønad	18	14	:	0	99	97	:	0	:	0	39	35	359	1 616		

¹ For definisjon av husholdninger og grupper, se kapittel 2.

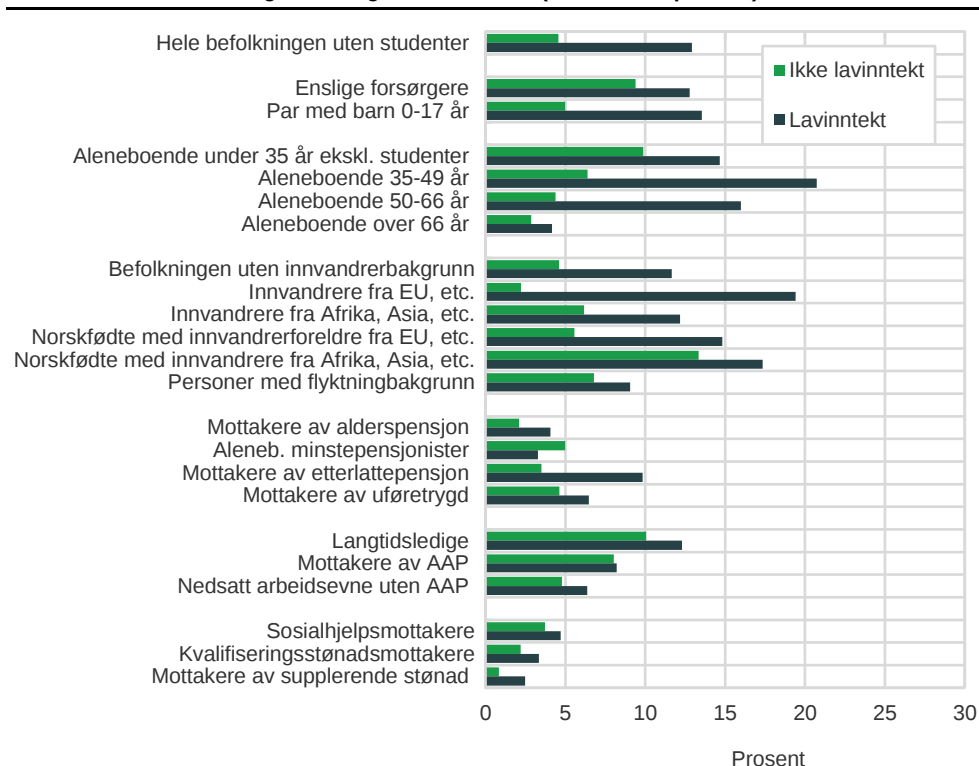
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Lavinntektshusholdninger har i stor grad gjeld, selv om de ikke eier så mye formue. Som vi så i kapittel 5, har lavinntektshusholdningene lavere gjeldsnivå enn husholdninger ellers. Likevel tyder tallene på at det er flere i lavinntektsgruppen som har stor gjeld uten å eie eiendeler som primærbolig, enn i resten av befolkningen. Tall fra inntekts- og formuesstatistikken for 2018 viser at blant de 240 000 lavinntektshusholdningene som ikke eier primærbolig, er det 2 prosent som har gjeld 3-5 ganger så stor som samlet husholdningsinntekt og 10 prosent som har gjeld over 5 ganger husholdningsinntekt. Tilsvarende tall for husholdninger uten lavinntekt og som ikke eier primærbolig, er henholdsvis 5 og 2 prosent. Statistisk sentralbyrå er i gang med et arbeid for å samle inn data om usikret gjeld, noe som vil kunne gjøre det mulig i fremtidige rapporter å se nærmere på forekomsten av forbruksgjeld i lavinntektsgruppen.

Det kan også være interessant å se hvor mange av lavinntektshusholdningene generelt som tynges av stor gjeld. I figur 6.3 ser vi andelen husholdninger, med og uten lavinntekt, med gjeld minst 5 ganger så stor som samlet husholdningsinntekt før skatt. Figuren viser at det i alt er en større andel av lavinntektshusholdningene (13 prosent) som har så stor gjeldsgrad enn husholdninger uten lavinntekt (knappe 5 prosent). Det er særlig blant aleneboende under 67 år, innvandrere fra EU, etc. og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. som har stor gjeldsgrad, blant disse har 15-20 prosent av alle lavinntektshusholdningene gjeld på minst 5 ganger samlet inntekt.

Unntaket er aleneboende minstepensjonister, der det er få som har så stor gjeldsgrad i det hele tatt, men der det enda færre blant lavinntektshusholdningene enn blant dem uten lavinntekt. Blant alderspensjonister og mottakere av sosialhjelp, kvalifiseringsstønad og supplerende stønad er det heller ikke store andelen som har høy gjeldsgrad i det hele tatt.

Figur 6.3 Andel husholdninger¹ med samlet gjeld minst 5 ganger større enn samlet inntekt. Husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2018

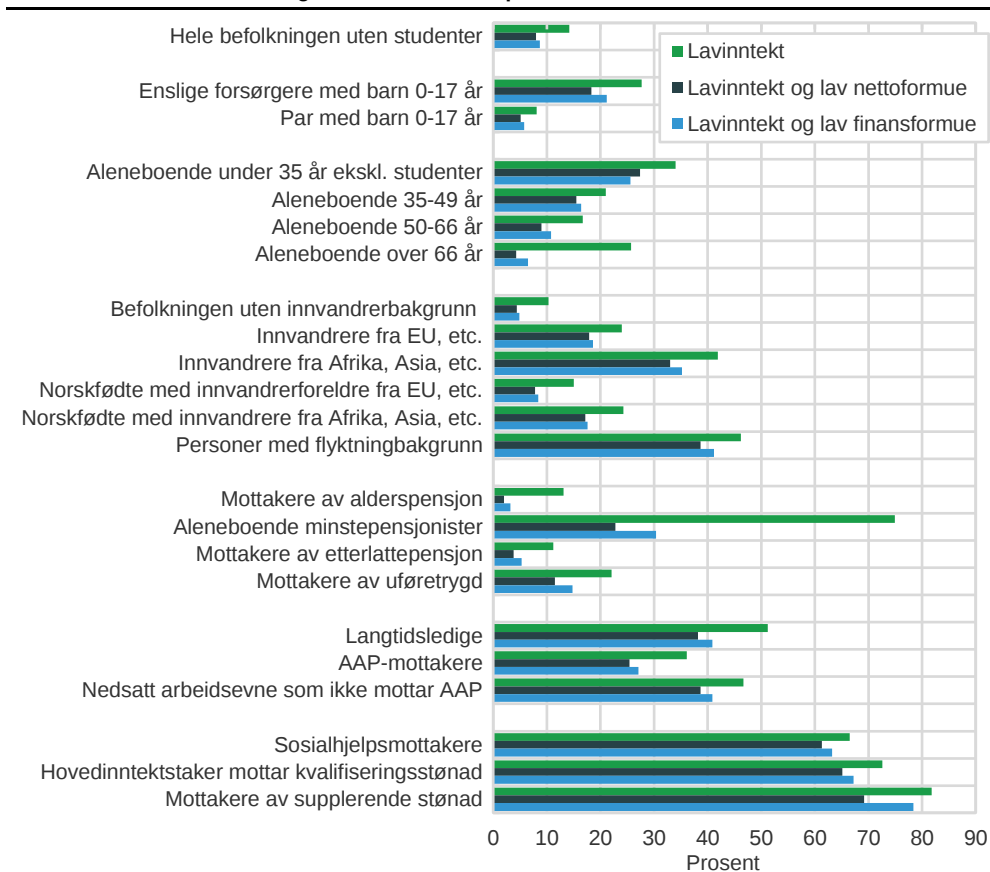
¹ For definisjon av husholdninger og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Formuesfattige i ulike lavinntektsgrupper

Som vi så i figur 5.7, reduseres andelen husholdninger med lavinntekt når vi legger inn en betingelse om at husholdningen i tillegg har såkalt lav beregnet nettoformue eller brutto finansformue per forbruksenhet. I figur 6.4 ser vi andelen med både lavinntekt og lav formue for de ulike lavinntektsgruppene.

Her ser vi at for de aller fleste gruppene er det en stor andel av lavinntektshusholdningene som også har lav formue, både beregnet etter nettoformue og finanskapital. Særlig gjelder dette for sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadmottakere og mottakere av supplerende stønad, der nesten alle i lavinntektsgruppen har så liten finansformue at de ikke kunne levd på denne i 3 måneder med et inntektsnivå tilsvarende lavinntektsgrensen. Andelen med lav beregnet nettoformue er noe mindre, men fremdeles svært store.

Figur 6.4 Andel husholdninger i ulike grupper¹ med hhv. lavinntekt (EU-skala 60 prosent), lav nettoformue² og lav brutto finanskapital³. 2018

¹ For definisjon av husholdninger og grupper, se kapittel 2.

² Beregnet nettoformue per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.

³ Bruttofinanskapital per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Også blant personer med flyktningbakgrunn, langtidsledige og dem med nedsatt arbeidsevne uten AAP er det mange som både er «inntekts- og formuesfattige». Rundt 80 prosent av disse lavinntektshusholdningene har i tillegg lav finansformue, og nesten like mange har lav nettoformue. Videre er det også relativt store andeler av lavinntektshusholdningene blant barnefamilier, unge aleneboende og AAP-mottakere som har lav formue.

Uføretrygdete og etterlattepensjonister med lavinntekt har i mindre grad lav formue, siden en del av disse eier bolig. Igjen er det alderspensjonister og eldre aleneboende (grupper som nok til en stor grad overlapper) der færrest er «formuesfattige», i tillegg til å ha lavinntekt. Siden det er vanlig for disse å eie bolig, er det relativt få som har lavinntekt og lav nettoformue. Blant andre lavinntektsgrupper er det ikke så store forskjeller i andelen med henholdsvis lav nettoformue og lav finanskapital.

Det er blant minstepensjonistene at andelen med lavinntekt faller mest når vi legger inn en formuesbetingelse. Likevel er andelen som har både lavinntekt og lav formue relativt store. I 2018 hadde 1 av 5 aleneboende minstepensjonister både lavinntekt og lav beregnet nettoformue. Nesten 1 av 3 hadde både lavinntekt og lav finansformue.

1 av 10 husholdninger med uføretrygd har både lavinntekt og lav formue

I dette avsnittet er formålet å se på hvilken inntekt og formue husholdninger som i stor grad lever av uføretrygd har, og vi ser derfor her på husholdninger der hovedinntektstaker mottok uføretrygd i 2018. Som vi har sett, utgjorde dette i alt 193 400

husholdninger. Av disse hadde 22,1 prosent lavinntekt – en andel som reduseres til 14,8 prosent hvis man legger inn en betingelse om at husholdningene også skal ha liten finansformue og til 11,5 prosent når man betinger at husholdningene skal ha liten nettoformue.

De fleste av husholdningene der hovedinntektstaker er uføretrygdet, er aleneboende i alderen 45-66 år – i alt utgjorde disse 85 000 husholdninger i 2018. Det er også en del aleneboende uføre i alderen 30-44 år og par uten barn, der eldste person er mellom 45 og 66 år. Siden vi her kun ser på husholdninger der hovedinntektstaker er ufør, er det en del uføre som lever i husholdninger med annen hovedinntektstaker, som ikke blir med i fordelingen her.

Andelen med lavinntekt, og også lavinntekt og lav formue, blant uføretrygdete er størst blant småbarnsforeldre, men i antall utgjør ikke disse så mange. Bare rundt halvparten av disse eier egen bolig, og relativt få har mye finansformue i aksjer eller andre verdipapirer. Av uføretrygdete som består av eldre par uten barn, er det få med lavinntekt og lav formue, og relativt mange som eier egen bolig og som har både bankinnskudd og aksjer.

I antall er det helt klart flest lavinntektshusholdninger blant uføretrygdete som er aleneboende, og i alderen 45-66 år. I alt har 21 300 av disse husholdningene, eller 25 prosent, lavinntekt. Andelen med lavinntekt og lav formue er mindre – siden over halvparten eier egen bolig reduseres andelen med lavinntekt og lav nettoformue til 13 prosent.

Tabell 6.2. Husholdninger der hovedinntektstaker mottar uføretrygd, etter husholdningstype. Antall husholdninger, andel med lavinntekt¹, lav formue^{2,3} og ulike formuesobjekter. 2018. Antall og prosent

	Antall husholdninger der hovedinntektstaker er uføretrygdet	Andel med lav-inntekt ¹	Andel med lav inntekt og lav nettoformue ²	Andel med lav inntekt og lav finansformue ³	Andel som eier primær-bolig	Andel som eier sekundær-bolig	Andel med bank-innskudd i innl. banker	Andel med aksjer og andre verdi-papirer	Andel med aksje-spare-konto	Andel med gjeld
I alt	193 413	22	11	15	57	7	99	9	6	82
Aleneboende under 30 år	7 260	29	18	19	26	2	99	1	2	54
Aleneboende 30-44 år	19 957	29	19	21	35	3	98	3	3	70
Aleneboende 45-66 år	84 978	25	13	17	51	5	98	6	4	77
Aleneboende 67 år og over	5 237	21	8	12	63	6	99	8	4	77
Par uten barn, eldste person under 30 år	836	30	14	8	34	4	100	5	9	92
Par uten barn, eldste person 30-44 år	1 948	20	11	11	43	5	100	7	8	93
Par uten barn, eldste person 45-66 år	22 221	8	3	4	77	12	100	17	10	92
Par uten barn, eldste person 67 år og over	9 779	3	1	2	83	13	100	18	10	88
Par med små barn (0-5 år)	2 710	39	23	31	58	8	100	10	7	96
Par med store barn (6-17 år)	6 769	26	12	18	71	11	100	15	10	96
Mor/Far med små barn (0-5 år)	909	45	27	35	46	5	99	3	4	91
Mor/Far med store barn (6-17 år)	7 814	35	17	25	58	6	100	6	6	92
Par med voksne barn (18 år og eldre)	6 489	10	3	6	81	16	100	20	12	95
Mor/far med voksne barn (18 år og eldre)	9 571	21	8	13	70	8	100	9	7	90
Flerfamiliehusholdninger	6 935	16	6	8	69	12	100	12	8	92

¹ Husholdningen har en median inntekt etter skatt per forbruksenhet mindre enn 60 prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet i hele befolkningen (EU-skala).

² Beregnet nettoformue per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.

³ Bruttofinanskapital per forbruksenhet mindre enn 0,25* lavinntektsgrensen.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Fra andre analyser vet vi at det blant uføretrygdde ofte er dem som er aleneboende, og som mottar minste ytelse for uføretrygd, som er mest utsatt for lavinntekt. For enslige er minstesatsen for uføretrygd 2,48 G (folketrygdens grunnbeløp)¹⁴. I 2018 utgjorde dette i underkant av 240 000 kroner før skatt. Som vi ser fra tabell 6.3, var det i alt vel 26 000 aleneboende uføretrygdde med minste ytelse i 2018, og av disse hadde 68 prosent lavinntekt. De aller fleste av disse, vel 20 000 personer, var i aldersgruppen 45-66 år, og i denne gruppen var det 70 prosent som hadde lavinntekt.

Tabell 6.3. Aleneboende uføre med minste ytelse for uføretrygd. Antall husholdninger og andel med lavinntekt¹, lav formue^{2,3} og andelen som eier ulike formuesobjekter. 2018. Antall og prosent

	Antall husholdninger	Andel med lavinntekt ¹	Andel med lav nettoformue ²	Andel med lav inntekt og lav finansformue ³	Andel som eier primærbolig	Andel som eier sekundærbolig	Andel med bankinnskudd i innl. banker	Andel med aksjer og andre verdipapirer	Andel med aksjesparekonto	Andel med gjeld
I alt	26 638	68	39	49	33	3	97	3	2	73
Under 30 år	1 288	44	24	26	19	1	99	1	2	43
30-44 år	3 846	69	48	55	22	2	96	2	2	76
45-66 år	20 209	70	39	50	35	3	97	3	2	74
67 år og over	1 295	61	25	36	53	5	98	5	1	72

¹ Husholdningen har en median inntekt etter skatt per forbruksenhet mindre enn 60 prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet i hele befolkningen (EU-skala).

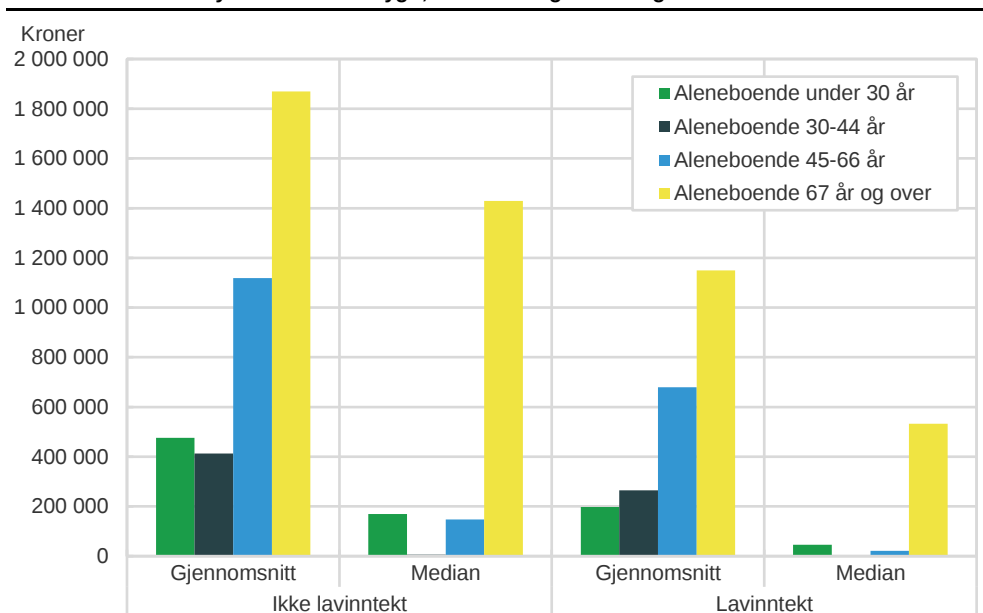
² Beregnet nettoformue per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.

³ Bruttofinanskapital per forbruksenhet mindre enn 0,25* lavinntektsgrensen.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Blant aleneboende med minste uføreytelse og lavinntekt, er det kun de aller eldste, de som var i ferd med å bli alderspensjonister, som hadde noe særlig av formue, med en median beregnet nettoformue på rundt en halv million kroner. Median beregnet nettoformue for aleneboende med minste uføreytelse og lavinntekt under 67 år var mellom 0 og 50 000 kroner i 2018.

Figur 6.5. Gjennomsnittlig og median beregnet nettoformue blant aleneboende uføre med minste ytelse for uføretrygd, husholdninger uten og med lavinntekt¹. 2018

¹ Husholdningen har en median inntekt etter skatt per forbruksenhet mindre enn 60 prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet i hele befolkningen (EU-skala).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

¹⁴ <https://www.nav.no/no/person/pensjon/uforetrygd/beregning-av-uforetrygd>

7. Pensjonsformue blant lavinntektshusholdninger

Hittil har vi sett på fordelingen av formue mellom ulike husholdninger, med utgangspunkt i Statistisk Sentralbyrås inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Her består beregnet bruttoformue i store trekk av bolig, annen realkapital, bankinnskudd, aksjer og andre verdipapirer. Som nevnt i kapittel 2 om datagrunnlaget, baserer denne statistikken seg på de aller fleste registrerte inntekter og formue, der skattemeldingen og trygdeytelser fra NAV er blant hovedkildene. Likevel er det ikke alle inntekter og formuer som inkluderes i denne statistikken. For eksempel er ikke verdien av offentlige tjenester og hjemmeproduksjon, eller private barnebidrag med av inntekter. SSB har heller ikke fullstendig oversikt over formue som eies i utlandet av bosatte i Norge, og trolig er noen formuesobjekter, som unoterte aksjer, verdsatt for lavt i statistikken. Mer informasjon om statistikkgrunnlaget kan finnes i kapittel 2 og under «Om statistikken» på SSBs sider for [inntekts- og formuesstatistikk](#)¹⁵.

I den ordinære inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger inngår videre ikke pensjonsformue som en formueskomponent. I 2019 presenterte SSB for første gang et nytt statistikkgrunnlag om opptjent pensjonsformue blant norske privat-husholdninger. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvordan denne fordeler seg over husholdningene, og sammenligne mellom dem med og uten lavinntekt.

Beregnet pensjonsformue er ikke like målbart som f. eks. lønnsinntekter eller bankinnskudd, siden denne i stor grad består av rettigheter til en fremtidig utbetalt formue. Pensjonsformue viser beregnet nåverdi av en persons fremtidige strøm av pensjonsytelser, basert på hittil opptjente rettigheter. Beregningen av dette avhenger av mange ulike forhold som arbeidshistorikk, lønnsnivå, og opptjeningsår i ulike pensjonsinnretninger. For å beregne verdien av de samlede fremtidige ytelsene har SSB videre gjort antakelser om forventet levealder og forventet pensjonsalder. For mer utfyllende forklaring om hvordan pensjonsformue beregnes, se kapittel 2 om pensjonsformue og kapittel 1 og 2 i (Smogeli & Halvorsen, 2019)¹⁶.

Pensjonsformuen er jo heller ikke en formue husholdninger kan omsette i kontanter, slik som at en for eksempel kan selge en bolig eller en bil, eller tappe av bankinnskudd. Det meste av pensjonsformuen er bundet opp i rettigheter som utbetales i en avtalt kontantstrøm etter pensjonsalder, og som stort sett ikke kan overføres til andre familiemedlemmer eller arves. Så hvis en husholdning sliter med lavt inntektsnivå og lite i formue, kan en ikke «tære» på pensjonsformuen i vanskelige tider. På den annen side sikrer jo pensjonssystemet i Norge at alle får en minstepensjon uten å måtte spare selv for det, noe som frigjør midler en ellers hadde måtte bruke på egen pensjonssparing. Fordelingen av opptjent pensjonsformue kan også si noe om husholdningers inntektsmessige fremtidsutsikter, og om inntekts- og formuesulikheter tidligere i livet forsterker seg eller oppveies i noen grad gjennom et omfordelende pensjonssystem.

Lavere pensjonsformue i lavinntektsgruppen

Beregnet pensjonsformue utgjør en betydelig sum for norske husholdninger. Ser vi på personer i alderen 25 til 59 år i 2017 (der vi ikke tar med personer i student-husholdninger), har disse i alt en beregnet nettoformue på 3 300 milliarder kroner. Beregnet pensjonsformue for denne gruppen er over dobbelt så stor, på 6 800 milliarder kroner.

¹⁵ Se <https://www.ssb.no/iftus> - Om statistikken - Produksjon

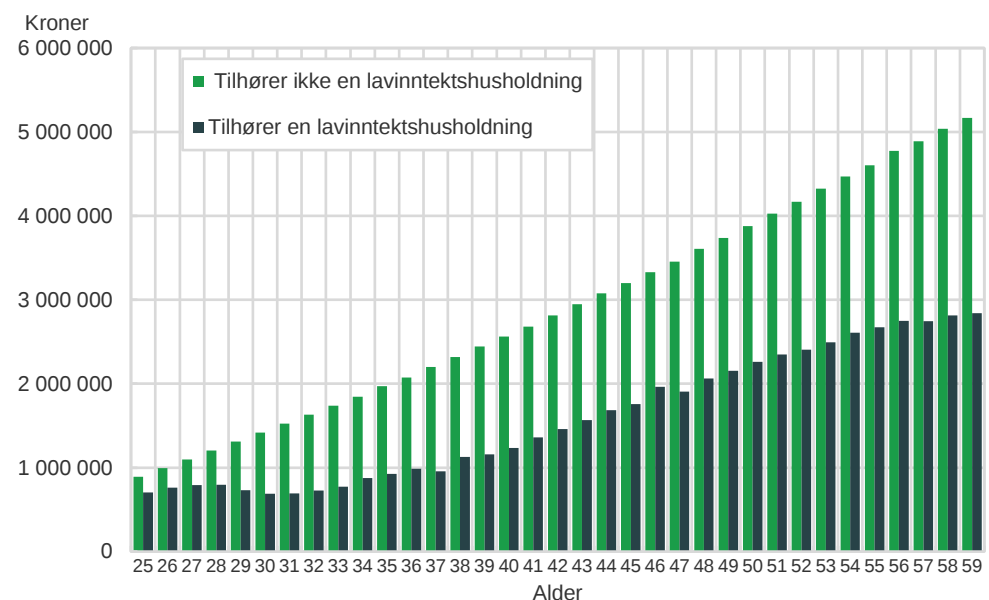
¹⁶ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/attachment/399044?ts=16d81612778>

Pensjonsformuen er veldig aldersavhengig, derfor gir det mest mening å se på forskjellene etter ulike aldersgrupper. Figur 7.1 viser median beregnet pensjonsformue etter alder, blant personer mellom 25 og 59 år, sortert etter om de er i lavinntektsgruppen eller ei. Vi har valgt å se på denne aldersgruppen for å treffe best mulig den delen av befolkningen som er i yrkesaktiv alder og som ennå ikke har rukket å gå av med alderpensjon eller begynt å ta ut tidlig alderspensjon.

Som figur 7.1 viser, er det ikke så store forskjeller i pensjonsrettigheter blant de yngre aldersgruppene. Blant disse er alderspensjon fra folketrygden den viktigste opptjeningen, og for de yngste er denne i stor grad basert på botid (medlemskap i folketrygden). Ulikheter i arbeidstilknytning og arbeidshistorikk er ikke særlig synlig ennå, siden de yngste ikke har rukket å ha så mange år i yrkesaktiv alder.

Blant eldre personer blir forskjellene mellom dem med og uten lavinntekt tydeligere. Blant personer 30 år og over har de uten lavinntekt omtrent dobbel så stor beregnet pensjonsformue som personene i lavinntektsusholdninger.

Figur 7.1 Median beregnet pensjonsformue for personer¹, etter alder og etter om personen tilhører en lavinntektsusholdning (EU-skala 60 prosent) eller ikke. 2017

¹ Personer i studenthusholdninger, er ekskludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, og pensjonsformue, Statistisk sentralbyrå

Det er mange faktorer som kan forklare forskjellene mellom dem uten og med lavinntekt. Ulik sammensetning i kjønn, innvandrerbakgrunn og forskjeller i arbeidstilknytning og mottak av trygd eller andre sosiale stønader kan påvirke forskjellene. Det kan jo også være personer i lavinntektsgruppen som er i full jobb og har relativt god pensjonsopptjening, men som likevel havner i lavinntektsgruppen fordi de tilhører en stor husholdning med lav samlet inntekt. Motsatt kan det være personer som ikke tilhører lavinntektsgruppen som har lite selv i pensjonsrettigheter, men som tilhører en husholdning med høy samlet inntekt.

Bidrar til pensjonsformue til mindre forskjeller?

Tidligere i rapporten har vi sett at formue (real- og finanskapital minus gjeld) er skjevt fordelt i Norge. De ti prosentene av husholdningene med høyest formue, eide 53 prosent av all formue i 2018 og 52 prosent i 2017¹⁷. Vi har også sett at noen lavinntektsusholdninger eier mye i formue, men at de aller fleste lavinntektsusholdninger har lite i formue og gjeld.

¹⁷ <https://www.ssb.no/statbank/sq/10042710>

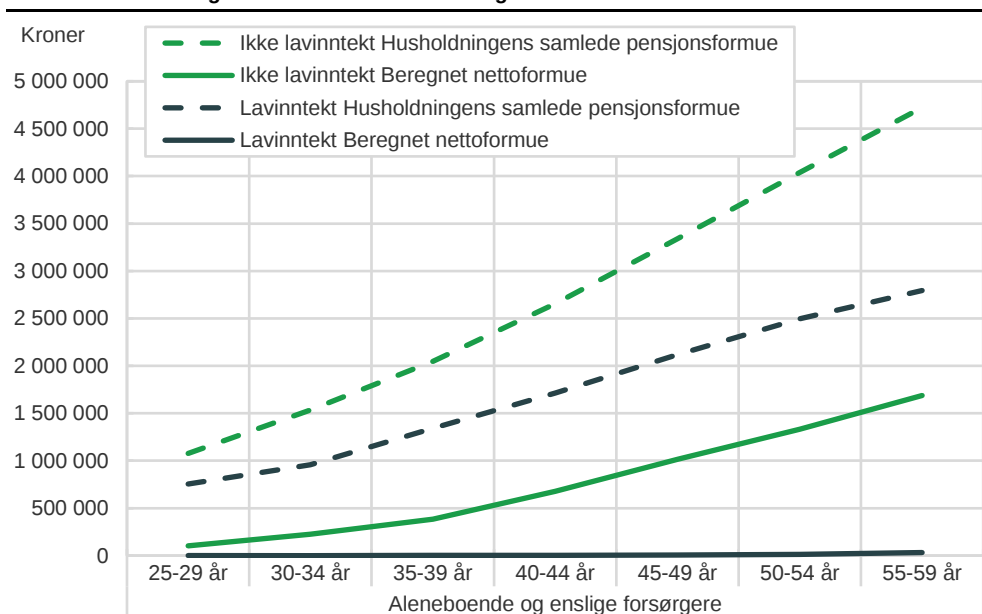
Så hvordan blir formuesforskjellene hvis en legger til pensjonsformuen? Som figur 4.4 i rapporten *Pensjonsformue i Norge 2017* (Smogeli & Halvorsen, 2019) (s. 24) viser, er pensjonsformuen mye jevnere fordelt blant privathusholdningene enn real- og finanskapitalen, som i stor grad skyldes at alle har opptjening i folketrygden, og at den for de fleste utgjør størsteparten av pensjonsformuen. Men hvordan blir det for lavinntektshusholdninger – utjevner pensjonsformuen forskjellene i formue mellom dem uten og med lavinntekt?

Dette kommer igjen an på hvordan man måler. Én tilnærming er å se på den totale fordelingen av pensjonsformue, altså se på hvor stor del av potten lavinntekts-husholdninger eier av pensjonsformuen sammenlignet med annen formue. Ser vi på husholdninger der hovedinntektstaker er mellom 25 og 59 år, hadde disse husholdningene i alt en samlet pensjonsformue på 6 900 milliarder kroner i 2017. Av dette eide lavinntektshusholdningene 337 milliarder kroner, eller 5 prosent. Videre hadde husholdningene i denne aldersgruppen totalt 3 350 milliarder kroner i beregnet nettoformue, og av dette igjen eide lavinntektshusholdningene 10 prosent. Sånn sett ser det ut til at lavinntektshusholdningene eier en mindre del av pensjonsformuen enn av formuen ellers, men her må vi huske på at en del lavinntekts-husholdninger hadde svært stor finansformue, som nok drar opp deres andel av den beregnede nettoformuen. Forskjeller innad i gruppen etter alder og husholdnings-sammensetning kan også spille inn.

En annen metode er å se på median pensjonsformue blant ulike husholdninger, som ikke påvirkes så mye av ekstremer i topp eller bunn. Som vi tidligere har sett, har mange lavinntektshusholdninger veldig liten formue, på noen hundre tusener i positiv eller negativ beregnet nettoformue. For disse husholdningene som har såpass lite, vil jo dermed pensjonsformue utgjøre en stor andel av deres formue (når vi legger til pensjonsformue til den totale formuen).

Mens figur 7.1 ser på personnivå, viser figurene 7.2 og 7.3 beregnet pensjonsformue summert på husholdningsnivå, etter hovedinntektstakers alder. Vi har her delt husholdningene inn i to «grove» husholdningstyper: 1) aleneboende og enslige forsørgere med barn og 2) par med og uten barn.

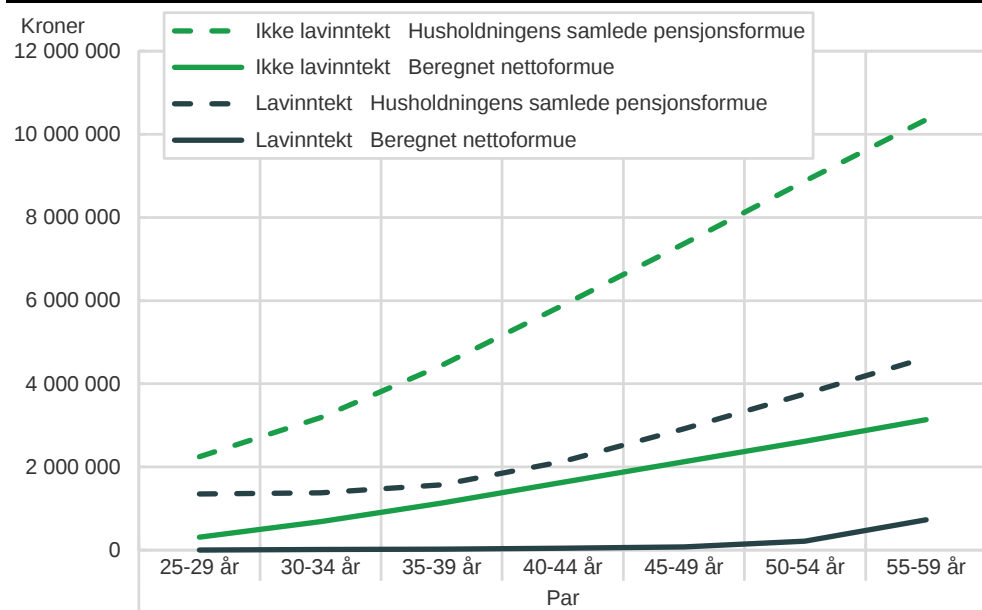
Figur 7.2 Median beregnet nettoformue og pensjonsformue for husholdninger¹ uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers alder. Enslige forsørgere med barn under 18 år og aleneboende. 2017

¹ Studenthusholdninger er ekskludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, og pensjonsformue, Statistisk sentralbyrå

Figur 7.3 Median beregnet nettoformue og pensjonsformue for husholdninger¹ uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers alder. Par. 2017

¹ Studenthusholdninger er ekskludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, og pensjonsformue, Statistisk sentralbyrå

Fra begge figurene, ser vi at husholdninger i lavinntektsgruppen bare har noen få tusen kroner i median beregnet nettoformue, bortsett fra eldre par, som har en median nettoformue på noen hundre tusener. Vi ser også at det i beregnet nettoformue ikke er så store forskjeller mellom dem med og uten lavinntekt blant de yngste husholdningene, men at forskjellene er større blant de eldre aldersgruppene. Relativt sett blir derfor forskjellene i beregnet nettoformue mellom dem uten og med lavinntekt svært store, og da særlig for de eldre aldersgruppene, og spesielt for aleneboende og enslige forsørgere med barn. For eksempel er median beregnet nettoformue blant enslige forsørgere og aleneboende i alderen 40-44 år uten lavinntekt over 200 ganger så stor som i lavinntektsgruppen. Blant par er tilsvarende forholdstall på 37.

De relative forskjellene i pensjonsformue er mindre. Her ser vi igjen at forskjellene ikke er så store blant de yngste husholdningene, men øker med økende alder for hovedinntektstaker. Men siden det norske pensjonssystemet sørger for at alle får en hvis opptjening i folketrygden, blir ikke de relative forskjellene like store som for beregnet nettoformue. Husholdninger uten lavinntekt har mellom 1,5-2,8 ganger så stor median pensjonsformue som lavinntektshusholdningene. Sann sett bidrar pensjonsformuen til å redusere formuesforskjellene mellom gruppene.

Ser vi derimot på de absolutte forskjellene i kroner, ser vi at pensjonsformue bidrar til å øke formuesforskjellene. De opptjente pensjonsrettighetene beregnes jo til å være en god del større enn den beregnede nettoformuen, og selv om forskjellen relativt sett er mindre, blir ulikhetene i kroner større. For å se på eksempelet med husholdninger i alderen 40-44 år igjen, så har enslige forsørgere og aleneboende uten lavinntekt en median beregnet nettoformue som er 670 000 kroner høyere enn dem som har lavinntekt. Samtidig har de en median pensjonsformue som er nesten 950 000 kroner høyere. Det samme mønsteret går igjen for parhusholdninger.

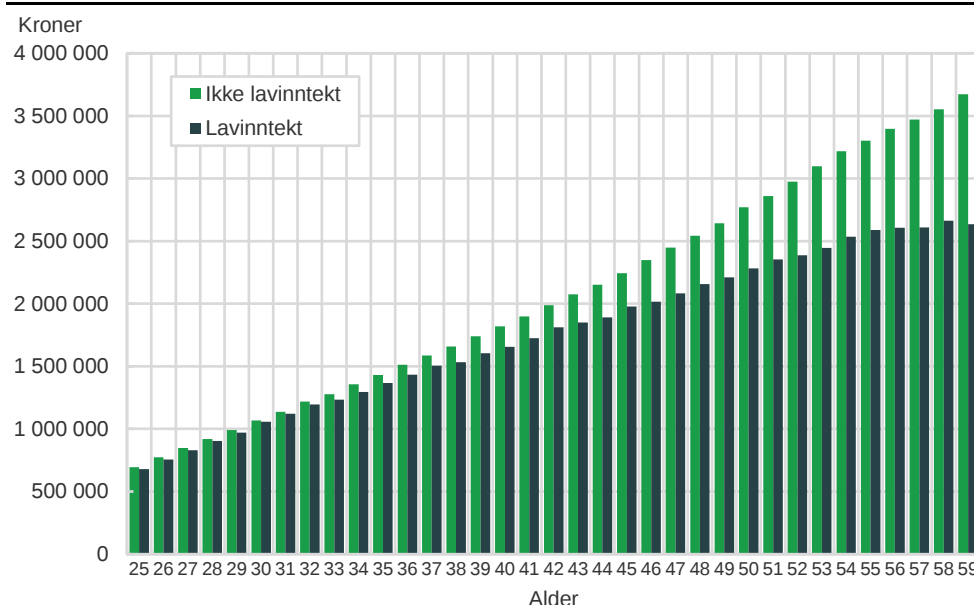
Median beregnet pensjonsformue for ulike husholdningstyper etter hovedinntektstakers alder, kan også finnes i tabell A3 i vedlegg A bakerst i rapporten.

Pensjonsformue blant uføretrygdde

Helt til sist skal vi se litt nærmere på den beregnede verdien av opptjente pensjonsrettigheter blant uføretrygdde. Uføretrygdde opparbeider seg rettigheter til alderspensjon fra folketrygden, etter litt ulike regler for ulike aldersgrupper og etter om man er i arbeid ved siden av eller ikke (NAV, 2020). I SSBs beregninger av pensjonsformue for uføretrygdde, er pensjonsformuen beregnet ut i fra gjeldende regler i 2017 for de som gikk fra uføretrygd til alderspensjon. Det vil si at det beregnes at uføre går av med pensjon ved 67 års alder og får halv levealdersjustering (Smogeli & Halvorsen, 2019) (s.12).

Figur 7.4 viser median beregnet pensjonsformue blant personer som mottar uføretrygd, etter om de tilhører en husholdning med eller uten lavinntekt. Også her ser vi at det er forskjeller i beregnet pensjonsformue blant dem uten og med lavinntekt, men de er mindre enn det vi så i figur 7.1, der vi så på alle personer, og ikke kun de med uføretrygd. Vi ser også at forskjellene er små mellom uføretrygdde i 20- og 30 årene, men noe større blant de eldre aldersgruppene. Her er det ikke skilt på når personene ble uføretrygdet. Blant de eldre kan det jo derfor være forskjeller i pensjonsopptjening mellom de ulike gruppene etter om det er personer som har vært lenge i arbeid før de ble uføre eller om de har vært uføre store deler av livet.

Figur 7.4 Median beregnet pensjonsformue blant personer¹ med uføretrygd, etter om de tilhører en husholdning med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) eller ei. 2017

¹ Personer i studenthusholdninger, er ekskludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, og pensjonsformue, Statistisk sentralbyrå

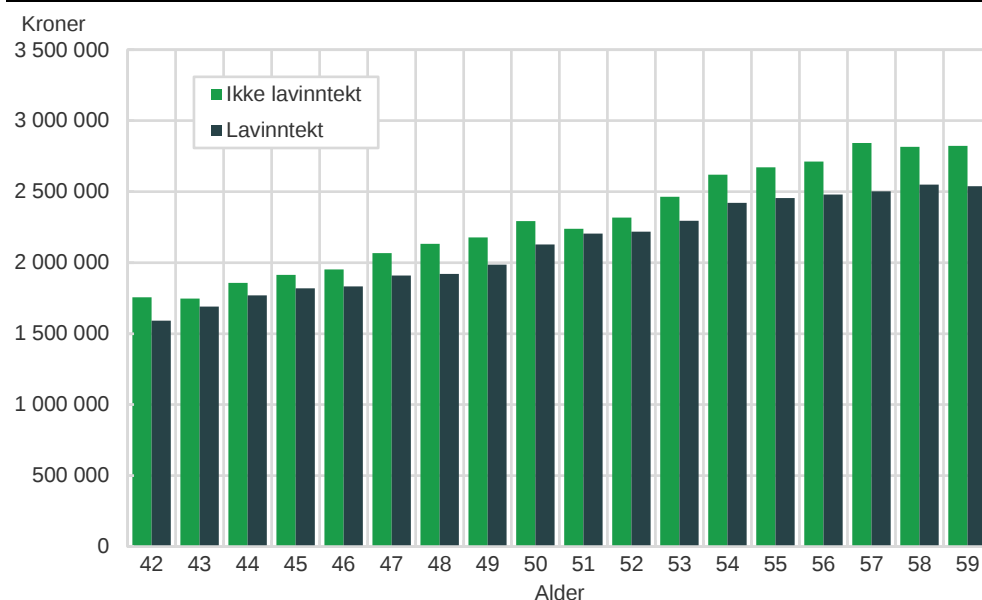
Både for uføre med og uten lavinntekt er alderspensjon fra folketrygden den absolutt viktigste rettigheten, og mesteparten av forskjellene i opptjent pensjonsformue mellom disse gruppene skyldes ulikhet i opptjente rettigheter til alderspensjon. Unntaket er for de aller eldste personene - for dem bidrar også opptjening i offentlig eller privat tjenestepensjon noe til ulikhetene mellom dem uten og med lavinntekt.

Ser vi nærmere på uføretrygdde i lavinntektsgruppen, finner vi at rundt halvparten av disse er personer med minsteytelse for uføretrygd, særlig gjelder dette for personer over 40 år. At også uføre uten minsteytelse havner i lavinntektsgruppen, kan skyldes at de tilhører en husholdning med andre med lav inntekt, og dermed får husholdningen lavinntekt. Motsatt kan det jo også være personer med minsteytelse for uføretrygd som ikke tilhører lavinntektsgruppene, siden de kan bo med andre med høyere inntektsnivå.

Som vi har sett tidligere, er det uføretrygdde med minsteytelse og som bor alene som ofte er mest utsatt for lavinntekt og lav formue. I figur 7.5 ser vi derfor nærmere på opptjente pensjonsrettigheter blant aleneboende uføretrygdde med minsteytelse. Siden det er få personer i denne gruppen under 42 år (mindre enn 300 i hver aldersgruppe), har vi avgrenset populasjonen her til personer 42-59 år.

Som ventet, er det ikke så store forskjeller mellom dem med og uten lavinntekt i opptjent pensjonsformue innad i gruppen av aleneboende uføre med minsteytelse. Det er stort sett alderspensjon fra folketrygden som utgjør rettighetene til denne gruppen. De har lite i opptjent tjenstepensjon, og litt i individuelle rettigheter, altså privat pensjonssparing. Aleneboende uføretrygdde med minsteytelse har jevnt over også noe mindre opptjent pensjonsformue enn uføre generelt, som vist i figur 7.4. Som vist tidligere, er det mange i denne gruppen med både lavinntekt og lav beregnet nettoformue, så denne gruppen peker seg dermed ut som en økonomisk sårbar gruppe etter de målene vi har sett på i denne rapporten.

Figur 7.5 Median beregnet pensjonsformue blant personer som bor alene og mottar minsteytelse for uføretrygd¹, etter om de har lavinntekt (EU-skala 60 prosent) eller ikke. 2017

¹ Personer i studenthusholdninger, er ekskludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, og pensjonsformue, Statistisk sentralbyrå

Referanser

- Brandolini, A., Magri, S., & Smeeding, T. M. (2010). Asset-Based measurement of Poverty. *Journal of Policy Analysis and Management*, 2010(29), ss. 267-284. Hentet fra https://www.jstor.org/stable/20685183?seq=2#metadata_info_tab_contents
- Brovold, C. H. (2020, oktober 5). Høy formue blant norskfødte med innvandrereforeldre. Hentet fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/hoy-formue-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- Epland, J., & Kirkeberg, M. (2012). Wealth Distribution in Norway: Evidence from a New Register-Based Data. Oslo - Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/a/english/publikasjoner/pdf/rapp_201235_en/rapp_201235_en.pdf
- NAV. (2020, mai 15). Uføretrygd og opptjening av alderspensjon. Hentet november 4, 2020 fra NAV: <https://www.nav.no/no/person/pensjon/uforetrygd/uforetrygd-og-opptjening-av-alderspensjon#:~:text=Du%20f%C3%A5r%20alderspensjon%20fra%20og,n%C3%A5r%20du%20fyller%2067%20%C3%A5r.&text=Du%20trenger%20ikke%20%C3%A5r%20s%C3%B8ke,n%C3%A6rmeste%20mulig%20uttak%20sg>
- Omholt (red.), E. L. (2019). Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/_attachment/401236?_ts=16e12ba0ff0
- Omholt, E. L. (2020, Januar 14). Brems i formuesveksten. Hentet fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/brems-i-formuesveksten>
- Smogeli, P. O., & Halvorsen, E. (2019). Pensjonsformue i Norge 2017. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/_attachment/399044?_ts=16d81612778
- Stiglitz, J. E., Sen, A., & Fitoussi, J.-P. (2009). Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Hentet fra <http://files.harmonywithnatureun.org/uploads/upload112.pdf>

Vedlegg A: Tabeller

Tabell A 1 Antall husholdninger¹, gjennomsnitt for dem med beløp og andel husholdninger med beløp på ulike formuesposter. 2018

	Antall husholdninger	Beregnet realkapital		Primærbolig, beregnet markedsverdi		Sekundærbolig, beregnet markedsverdi		Bruttofinans-kapital i alt		Bankinnskudd i innenl.banker		Aksjer og andre verdipapirer (utenom aksjespare-konto)		Husholdningens gjeld (markedsverdi)	
		Snitt i kroner for dem med beløp	Andel med beløp (pro-sent)	Snitt i kroner for dem med beløp	Andel med beløp (pro-sent)	Snitt i kroner for dem med beløp	Andel med beløp (pro-sent)	Snitt i kroner for dem med beløp	Andel med beløp (pro-sent)	Snitt i kroner for dem med beløp	Andel med beløp (pro-sent)	Snitt i kroner for dem med beløp	Andel med beløp (pro-sent)	Snitt i kroner for dem med beløp	Andel med beløp (pro-sent)
Hele befolkningen	2 398 247	3 689 000	81,8	3 667 000	69,2	2 820 000	10,5	1 316 000	99,2	508 000	99,1	2 877 000	19,9	1 726 000	85,6
Aleneboende under 30 år	164 310	1 832 000	41,9	2 492 000	27,8	2 236 000	2,6	275 000	96,1	125 000	96,0	2 185 000	5,0	945 000	74,2
Aleneboende 30-44 år	203 714	2 422 000	56,8	2 861 000	42,2	2 644 000	4,7	425 000	97,4	170 000	97,3	1 939 000	9,2	1 221 000	80,1
Aleneboende 45-66 år	309 370	2 900 000	74,3	3 075 000	59,7	2 572 000	8,1	945 000	98,5	342 000	98,4	3 317 000	13,0	1 030 000	83,2
Aleneboende 67 år og over	275 130	2 985 000	81,5	3 085 000	71,0	2 423 000	6,5	1 039 000	99,5	633 000	99,4	1 600 000	13,8	560 000	60,6
Par uten barn, eldste person under 30 år	50 120	2 576 000	73,3	3 009 000	57,0	2 443 000	5,4	472 000	99,8	290 000	99,8	1 077 000	12,0	1 984 000	96,1
Par uten barn, eldste person 30-44 år	65 063	3 463 000	81,1	3 667 000	67,3	2 927 000	9,1	809 000	99,8	371 000	99,8	1 711 000	18,6	2 469 000	94,4
Par uten barn, eldste person 45-66 år	213 656	4 362 000	96,3	3 856 000	85,3	2 883 000	18,2	2 244 000	99,9	720 000	99,9	3 540 000	31,0	1 794 000	95,3
Par uten barn, eldste person 67 år og over	246 170	4 020 000	97,1	3 693 000	87,5	2 700 000	14,1	2 310 000	99,9	1 142 000	99,9	2 454 000	29,2	846 000	79,2
Par med barn, yngste barn 0-5 år	227 970	4 113 000	91,0	4 185 000	78,2	3 249 000	9,7	1 028 000	99,8	351 000	99,8	2 277 000	23,0	3 092 000	96,4
Par med barn, yngste barn 6-17 år	258 783	4 777 000	95,7	4 499 000	85,3	3 126 000	13,6	2 067 000	99,9	466 000	99,9	4 032 000	30,9	2 851 000	98,1
Mor/Far med små barn, yngste barn 0-5 år	25 780	2 436 000	57,2	3 009 000	40,4	2 505 000	5,5	320 000	98,4	134 000	98,4	2 481 000	5,5	1 201 000	86,1
Mor/Far med store barn, yngste barn 6-17 år	84 608	3 162 000	79,6	3 412 000	66,5	2 492 000	6,6	621 000	99,5	219 000	99,5	2 519 000	11,6	1 610 000	93,6
Par med voksne barn (18 år og eldre)	118 992	4 860 000	98,2	4 274 000	86,7	2 896 000	22,1	2 466 000	100,0	802 000	100,0	3 596 000	34,0	2 298 000	98,0
Mor/far med voksne barn (18 år og eldre)	63 005	3 391 000	90,6	3 430 000	76,6	2 420 000	11,6	1 023 000	99,9	497 000	99,9	2 094 000	16,9	1 439 000	94,1
Flerfamiliehusholdninger	91 576	4 019 000	85,5	3 954 000	68,1	2 992 000	16,0	1 318 000	99,7	594 000	99,7	2 280 000	22,2	2 164 000	93,1

¹ Husholdninger der hovedinntektstaker er student, er ekskludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Tabell A 2 Gjennomsnittlig og median beregnet nettoformue for husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Andel husholdninger med lavinntekt og lav formue Husholdninger i alt, og ulike grupper¹. 2018. Kroner og prosent

	Ikke lavinntekt (EU60)			Lavinntekt (EU60)			Andel med lavinntekt	Andel med lav nettoformue ²	Andel med lav finansformue ³	Andel med både lavinntekt og lav nettoformue	Andel med både lavinntekt og lav finansformue
	Beregnet nettoformue		Antall husholdninger	Beregnet nettoformue							
	Gjennomsnitt	Median		Gjennomsnitt	Median						
Hele befolkningen uten studenter	3 009 000	1 732 000	2 057 886	1 858 000	27 000	340 361	14,2	25,8	29,0	8,0	8,7
Enslige forsørgere med barn 0-17 år	1 616 000	882 000	80 858	803 000	6 000	30 982	27,7	39,9	51,6	18,3	21,2
Par med barn 0-17 år	2 818 000	1 407 000	448 966	3 494 000	26 000	39 384	8,1	26,9	29,0	5,1	5,8
Aleneboende under 35 år	515 000	105 000	162 391	160 000	-9 000	162 167	50,0	57,1	49,7	27,4	25,6
Aleneboende 35-49 år	1 192 000	446 000	148 108	602 000	0	39 446	21,0	43,9	50,3	15,5	16,4
Aleneboende 50-66 år	2 492 000	1 634 000	204 303	2 355 000	29 000	41 025	16,7	26,4	36,9	9,0	10,8
Aleneboende over 66 år	3 497 000	2 743 000	204 438	2 065 000	1 419 000	70 692	25,7	9,3	16,5	4,3	6,5
Befolkningen uten innvandrerbakgrunn	3 239 000	1 953 000	1 778 379	2 838 000	209 000	205 141	10,3	20,7	23,5	4,4	4,9
Innvandrere fra EU, etc.	1 423 000	237 000	149 454	361 000	4 000	47 079	24,0	47,1	50,1	17,9	18,6
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	1 598 000	489 000	117 041	346 000	4 000	84 415	41,9	54,3	61,2	33,0	35,2
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc.	3 626 000	2 190 000	3 174	3 688 000	50 000	560	15,0	23,3	26,9	7,8	8,4
Norskfødte med innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	2 198 000	1 221 000	9 838	617 000	1000	3 166	24,3	38,0	40,9	17,2	17,6
Personer med flyktningbakgrunn	1 381 000	357 000	64 393	218 000	2 000	55 269	46,2	60,6	68,4	38,7	41,2
Mottakere av alderspensjon	4 545 000	3 356 000	510 186	2 928 000	1 553 000	76 592	13,1	6,4	12,1	2,0	3,2
Aleneboende minstepensjonister	2 010 000	1 200 000	19 081	1 294 000	610 000	56 974	74,9	29,5	39,7	22,8	30,4
Mottakere av etterlattepensjon	3 673 000	2 799 000	11 559	2 846 000	1 131 000	1 455	11,2	12,0	21,0	3,8	5,3
Mottakere av uføretrygd	1 862 000	1 156 000	150 744	924 000	47 000	42 669	22,1	31,3	45,9	11,5	14,8
Langtidsledige	1 621 000	411 000	11 618	382 000	0	12 173	51,2	58,5	64,1	38,2	40,9
Mottakere av AAP	1 662 000	770 000	39 739	411 000	1 000	22 426	36,1	48,6	56,1	25,4	27,1
Nedsatt arbeidsevne uten AAP	1 168 000	390 000	20 729	203 000	0	18 184	46,7	58,7	65,8	38,7	40,9
Sosialhjelpsmottakere	-38 000	-37 000	31 852	-21 000	-4 000	63 228	66,5	89,2	92,9	61,3	63,2
Kvalifiseringsstønadsmottakere	177 000	-1 000	1 540	74 000	0	4 076	72,6	87,1	89,8	65,1	67,2
Mottakere av supplerende stønad	526 000	14 000	359	293 000	8 000	1 616	81,8	83,3	95,1	69,2	78,4

¹ For definisjoner av de ulike gruppene, se kapittel 2.² Beregnet nettoformue per forbruksenhet mindre enn 0,25*lavinntektsgrensen.³ Bruttofinanskapital per forbruksenhet mindre enn 0,25* lavinntektsgrensen.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Tabell A 3 Husholdningers¹ median beregnede pensjonsformue, etter hovedinntektstakers alder, husholdninger der hovedinntektstaker er mellom 25 og 59 år. 2017. Kroner

		Hovedinntektstakers alder							Antall hus-
	I alt	25-29 år	30-34 år	35-39 år	40-44 år	45-49 år	50-54 år	55-59 år	holdninger
Husholdninger i alt									
Ikke lavinntekt	4 166 196	1 437 701	2 348 393	3 449 321	4 653 953	5 761 674	6 867 233	8 120 330	1 312 900
Lavinntekt	1 304 316	805 525	1 052 578	1 389 226	1 778 220	2 241 829	2 642 176	2 942 006	196 580
Aleneboende									
Ikke lavinntekt	2 144 605	1 063 482	1 509 792	1 956 993	2 434 029	3 019 272	3 724 489	4 492 553	394 632
Lavinntekt	1 015 896	718 699	756 734	1 154 638	1 495 110	1 911 533	2 342 423	2 699 302	109 273
Par uten barn									
Ikke lavinntekt	5 591 726	2 085 683	2 745 713	3 599 019	4 711 541	6 491 359	8 394 724	10 059 102	210 249
Lavinntekt	1 678 560	1 376 843	1 454 274	1 445 531	1 878 424	2 787 713	3 475 401	4 600 432	11 095
Par med små barn (0-5 år)									
Ikke lavinntekt	3 946 136	2 378 573	3 356 189	4 464 242	5 515 383	6 142 539	6 408 975	6 647 171	202 700
Lavinntekt	1 561 872	1 248 163	1 285 411	1 538 637	1 874 078	2 374 718	3 034 214	3 445 867	22 885
Par med store barn (6-17 år)									
Ikke lavinntekt	6 932 695	2 630 673	3 301 777	4 712 051	6 195 768	7 595 077	8 872 019	9 922 924	237 229
Lavinntekt	2 775 158	1 606 996	1 695 155	1 753 308	2 637 835	3 463 917	4 057 515	4 315 012	13 385
Mor/Far med små barn (0-5 år)									
Ikke lavinntekt	1 893 641	1 069 243	1 614 016	2 260 242	2 958 303	3 621 977	:	:	14 400
Lavinntekt	1 111 544	924 126	1 231 985	1 548 729	1 941 764	2 177 280	:	:	10 037
Mor/Far med store barn (6-17 år)									
Ikke lavinntekt	3 232 355	1 211 671	1 654 243	2 265 530	2 990 981	3 731 079	4 462 753	5 164 655	66 685
Lavinntekt	1 941 183	1 002 899	1 319 847	1 720 069	2 182 781	2 624 409	3 032 092	3 321 595	17 755
Par med voksne barn (18 år og eldre)									
Ikke lavinntekt	9 713 274	9 414 239	10 015 157	9 502 302	6 876 139	7 944 094	9 626 500	11 269 386	84 917
Lavinntekt	5 180 164	:	:	:	2 634 662	3 940 521	5 549 562	6 962 541	1 841
Mor/far med voksne barn (18 år og eldre)									
Ikke lavinntekt	5 008 156	4 903 067	5 403 947	5 354 728	3 762 167	4 258 966	5 083 684	5 899 810	42 370
Lavinntekt	3 251 468	:	:	:	2 439 706	2 948 897	3 532 159	4 127 359	4 717
Flerfamilie-husholdninger									
Ikke lavinntekt	6 092 036	2 398 546	3 651 195	5 200 443	6 200 112	7 227 489	7 997 942	8 918 538	59 718
Lavinntekt	1 921 414	1 209 592	1 502 841	2 094 577	2 222 035	3 045 711	3 600 027	3 977 420	5 592

¹ Studenthusholdninger, er ekskludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, og pensjonsformue, Statistisk sentralbyrå

Figurregister

Figur 3.1	Gjennomsnittlig formue og gjeld for ulike husholdningstyper ¹ , 2018.....	14
Figur 4.1	Gjennomsnittlig beregnet nettoformue for de henholdsvis 10 prosent (10.desil), 5 prosent, 1 prosent og 0,1 prosent husholdningene ¹ med høyest beregnet nettoformue. 2010-2018 ²	15
Figur 4.2	Gjennomsnittlig beregnet nettoformue for husholdninger ¹ , desilfordelt etter henholdsvis både samlet inntekt og beregnet nettoformue. 2018	16
Figur 5.1	Gjennomsnittlig formue og gjeld blant husholdninger i alt ¹ og husholdninger med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2018.....	18
Figur 5.2	Andelen husholdninger ¹ med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent) som eier utvalgte formuesposter. 2018.....	19
Figur 5.3	Median formue og gjeld blant husholdninger i alt ¹ og husholdninger med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2018	19
Figur 5.4	Median beregnet nettoformue blant husholdninger i alt ¹ og husholdninger med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent), uten og med justering av nettoformue for antall forbruksenheter i husholdningen. 2018	21
Figur 5.5	Gjennomsnittlig formue og gjeld for lavinntekts-husholdninger (EU-skala 60 prosent), fordelt på 100 grupper (percentiler) etter størrelsen på beregnet nettoformue. 2018.....	22
Figur 5.6.	Gjennomsnittlig formue, gjeld og alder på hovedinntektstaker for lavinntekts-husholdninger ¹ (EU-skala 60 prosent), ekskludert hundredelen med lavest beregnet nettoformue og de fem hundredelene med høyest beregnet nettoformue. 2018.....	23
Figur 5.7	Andel husholdninger ¹ med hhv. lavinntekt (EU-skala 60 prosent), lav nettoformue ² og lav finansformue ³ . 2018.....	25
Figur 6.1	Gjennomsnittlig beregnet nettoformue for husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Husholdninger i alt, og ulike grupper ¹ . 2018.....	26
Figur 6.2	Median beregnet nettoformue for husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Husholdninger i alt, og ulike grupper ¹ . 2018.....	27
Figur 6.3	Andel husholdninger ¹ med samlet gjeld minst 5 ganger større enn samlet inntekt. Husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2018.....	30
Figur 6.4	Andel husholdninger i ulike grupper ¹ med hhv. lavinntekt (EU-skala 60 prosent), lavinntekt og lav nettoformue ² og lavinntekt og lav brutto finanskapital ³ . 2018.....	31
Figur 6.5.	Gjennomsnittlig og median beregnet nettoformue blant aleneboende uføre med minsteytelse for uføretrygd, husholdninger uten og med lavinntekt ¹ . 2018.....	33
Figur 7.1	Median beregnet pensjonsformue for personer ¹ , etter alder og etter om personen tilhører en lavinntekts-husholdning (EU-skala 60 prosent) eller ikke. 2017	35
Figur 7.2	Median beregnet nettoformue og pensjonsformue for husholdninger ¹ uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers alder. Enslige forsørgere og aleneboende. 2017	36
Figur 7.3	Median beregnet nettoformue og pensjonsformue for husholdninger ¹ uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers alder. Par. 2017	37
Figur 7.4	Median beregnet pensjonsformue blant personer ¹ med uføretrygd, etter om de tilhører en husholdning med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) eller ei. 2017	38
Figur 7.5	Median beregnet pensjonsformue blant personer som bor alene og mottar minsteytelse for uføretrygd ¹ , etter om de har lavinntekt (EU-skala 60 prosent) eller ikke. 2017.....	39

Tabellregister

Tabell 5.1	Innteks- og formuesregnskap for lavinntektsusholdninger ¹ (EU-skala 60 prosent) i percentil 1 (hundredelen av lavinntektsusholdningene med lavest beregnet nettoformue) og percentilene 96-100 (hundredelene med høyest beregnet nettoformue). Gjennomsnitt i kroner og gjennomsnittlig alder og antall personer. 2018	22
Tabell 5.2	Antall husholdninger ¹ med og uten lavinntekt (EU-skala 60 prosent) og med og uten hhv. lav nettoformue ² og lav finansformue ³ . 2018.....	24
Tabell 6.1	Andel husholdninger ¹ med beløp på ulike formuesposter og antall husholdninger ¹ , husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2018. Antall og prosent.....	29
Tabell 6.2.	Husholdninger der hovedinntekstaker mottar uføretrygd, etter husholdningstype. Antall husholdninger, andel med lavinntekt, lav formue og ulike formuesobjekter. 2018. Antall og prosent	32
Tabell 6.3.	Aleneboende uføre med minsteytelse for uføretrygd. Antall husholdninger og andel med lavinntekt, lav formue og andelen som eier ulike formuesobjekter. 2018. Antall og prosent	33
Tabell A 1	Antall husholdninger ¹ , gjennomsnitt for dem med beløp og andel husholdninger med beløp på ulike formuesposter. 2018	41
Tabell A 2	Gjennomsnittlig og median beregnet nettoformue for husholdninger uten og med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Andel husholdninger med lavinntekt og lav formue Husholdninger i alt, og ulike grupper ¹ . 2018. Kroner og prosent	42
Tabell A 3	Husholdningers ¹ median beregnede pensjonsformue, etter hovedinntekstakers alder, husholdninger der hovedinntekstaker er mellom 25 og 59 år. 2017. Kroner.....	43

© Statistisk sentralbyrå, 2020

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

ISBN 978-82-587-1232-6 (trykt)

ISBN 978-82-587-1233-3(elektronisk)

ISSN 0806-2056